

Strasbourg, 4 qershor 2012

Dokument Publik
ACFC/OP/III(2011)009

KOMITETI KËSHILLIMOR PËR MARRËVESHJEN KUADËR PËR MBROJTJEN E MINORITETEVE KOMBËTARE

Opinioni i Tretë për Shqipërinë Miratuar më 23 Nëntor 2011

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Që nga miratimi i Opinioni të dytë të Komitetit Këshillimor, Shqipëria ka vijuar përpjekjet e saj për të zgjeruar zbatimin e Konventës Kuadër.

Në tetor 2010 u miratua Ligji për Mbrojtjen nga Diskriminimi i cili kishte për qëllim të vendoste legjislacionin shqiptar në këtë fushë mbi bazën e standardeve evropiane, si dhe u krijua Zyra e Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi. Kodi Penal është ndryshuar duke e konsideruar diskriminimin për shkak të gjinisë, racës, besimit fetar, kombësisë, gjuhës, bindjeve politike, fetare dhe shoqërore, rrethanë rënduese në çdo vepër penale. Konsiderohen si vepra penale shpërndarja e materialeve me përmbajtje raciste dhe ksenofobike nëpërmjet sistemeve kompjuterike dhe fyerjet me motive raciste dhe ksenofobike.

Kuadri institucional për trajtimin e shqetësimeve të minoriteteve dhe për strukturimin e dialogut me përfaqësuesit e minoriteteve kombëtare mbetet i pamjaftueshëm. Komiteti Shtetëror për Minoritetet, i cili është njëherazi organ qeveritar që përgjigjet drejtpërdrejt para kryeministrit, por edhe organ thujse-përfaqësues, që duket se flet në emër të disa prej minoriteteve kombëtare, nuk ka pavarësinë e nevojshme dhe nuk mund të konsiderohet mekanizëm i efektshëm konsultimi.

Në tetor të vitit 2011 në Shqipëri u realizua një census. Disa ndryshime të minutës së fundit në ligjin për censusin e popullsisë parashikonin vendosjen e gjobave në rastet e dhënies së përgjigjeve të pasakta për pyetësin, si dhe përcaktonin se një përgjigje do të konsiderohej e pasaktë nëse ajo nuk ishte në përputhje me të dhënat në regjistrin e gjendjes civile. Regjistri në vetvete përbën një burim të pabesueshëm informacioni. Për pasojë, këto ndryshime nuk janë në

përputhje me parimet e vetëdeklarimit të lirë për personat që u përkasin minoriteteve kombëtare, sipas parashikimeve të Nenit 3 të Konventës Kuadër.

Përkundrejt sfondit të një klime të përgjithshme tolerance dhe mirëkuptimi që zotëron mes pakicave kombëtare dhe popullsisë së shumicës, në Shqipëri u shënuar krimi i parë i urrejtjes në formën e zjarrvënies ndaj disa banesave romë, ku strehoheshin rreth 40 familje në qendër të Tiranës 2011. Ky sulm solli për pasojë disa lëndime serioze, si dhe shpërnguljen e një numri të madh njerëzish, përfshirë edhe shumë fëmijë, në një vendstrehim të përkohshëm, të papërshtatshëm për banim gjatë dimrit.

Është veçanërisht shqetësues fakti që organet e zbatimit të ligjit nuk ndërmorën hapat e nevojshëm për mbrojtjen e viktimave të këtij sulmi. Pamjaftueshmëria e reagimit nga ana e policisë dëshmon se duhet të ndërmerren veprime më energjike për trajnimin e policisë mbi të drejtat e njeriut dhe mbi zbatimin e Rregullores së Disiplinës së Policisë së Shtetit.

Mundësia për të mësuar gjuhët e minoriteteve dhe shkollimit në këto gjuhë mbetet e pamjaftueshme, ashtu siç mbetet e pamjaftueshme dhe e paqëndrueshme edhe mbështetja për kulturat e minoriteteve.

Gjatë viteve të fundit janë ndërmarrë hapa të rëndësishëm për shkollimin e fëmijëve romë, veçanërisht në kuadrin e Strategjisë Kombëtare për Përmirësimin e Kushteve të Jetesës së Komunitetit Rom. Përpjekje të posaçme janë bërë për të mbështetur arsimin parashkollor në lagjet me popullsi të konsiderueshme romë. Është shënuar rritje e numrit të fëmijëve romë që ndjekin mësimin, ndërkohë që janë për të u përshëndetur edhe bursat e posaçme për fëmijët romë.

Megjithatë, pavarësisht masave që kanë ndërmarrë autoritetet gjatë viteve të fundit, situata e strehimit për romët mbetet shqetësuese, si dhe niveli i lartë i papunësisë mes të rinjve që i përkasin këtij komuniteti është i papranueshëm.

Probleme që kërkojnë ndërhyrje të menjëhershme:

- **të shqyrtohet mundësia e hartimit të një ligji të përgjithshëm për minoritetet kombëtare, me qëllim që të plotësohen mangësitë e vërejtura ligjore dhe të qartësohen politikat e Shtetit kundrejt minoriteteve; të sigurohet që zbatimi i legjislacionit ekzistues dhe legjislacionit të ardhshëm për minoritetet kombëtare të jetë në përputhje me dispozitat e Konventës Kuadër;**
- **të dhënat e censusit të përpunohen në përputhje të plotë me parimin e vetëdeklarimit; të sigurohet që në censuset e ardhshme të jenë vendosur procedurat e duhura, si dhe forma të tjera për mbledhjen e të dhënave, me qëllim që të ofrohen të dhëna të besueshme për gjendjen e personave që u përkasin minoriteteve kombëtare, të ndara sipas moshës, gjinisë dhe shpërndarjes gjeografike, për të gjitha fushat, në përputhje me parimin e vetëdeklarimit dhe me standardet e njohura ndërkombëtarisht për mbledhjen dhe mbrojtjen e të dhënave;**
- **Intensifikimi i dialogut me personat që u përkasin minoriteteve kombëtare në lidhje me mundësitë e mësimin të gjuhëve të minoriteteve dhe shkollimit në këto gjuhë, dhe, atje ku është e përshtatshme, të ndërmerren hapat e nevojshme për të adresuar mangësitë;**
- **të sigurohet që të ketë burime të mjaftueshme për zbatimin e efektshëm të Planit Kombëtar të Veprimit 2010-2015 për Dekadën e Përfshirjes së Romëve; të ketë një përfshirje të efektshme të romëve në hartimin, zbatimin, monitorimin dhe vlerësimin e masave të ndryshme të ndërmarra nga autoritetet e ndryshme në**

zbatim të aktiviteteve në fushat prioritare të arsimit, punësimit, shëndetësisë dhe strehimit në kuadër të këtij Plani Veprimi.

TABELA E PËRMBAJTJES

I. KONSTATIMET KRYESORE	6
Procesi i monitorimit	6
Panoramë e përgjithshme e zbatimit të Konventës Kuadër pas dy cikleve të monitorimit.....	6
Kuadri ligjor dhe institucional	6
Romët.....	8
Mbështetja për kulturat e minoriteteve	Error! Bookmark not defined.
II. KONSTATIMET NEN PËR NEN	10
Neni 1 i Konventës Kuadër	10
Neni 3 i Konventës Kuadër.....	10
Neni 4 i Konventës Kuadër.....	14
Neni 5 i Konventës Kuadër	18
Neni 6 i Konventës Kuadër.....	18
Neni 8 i Konventës Kuadër.....	22
Neni 9 i Konventës Kuadër	23
Neni 10 i Konventës Kuadër.....	24
Neni 11 i Konventës Kuadër.....	25
Neni 12 i Konventës Kuadër.....	Error! Bookmark not defined.
Neni 14 i Konventës Kuadër	28
Neni 15 i Konventës Kuadër	29
Neni 17 i Konventës Kuadër	32
Kontaktet ndërkufitare.....	32
III. KONKLUZIONE	33
Zhvillime pozitive pas dy cikleve të monitorimit	33
Çështje shqetësuese pas dy cikleve të monitorimit	34
Çështje që kërkojnë ndërhyrje të menjëhershme	Error! Bookmark not defined.
Rekomandime të mëtejshme.....	Error! Bookmark not defined.

KOMITETI KËSHILLIMOR PËR MARRËVESHJEN KUADËR PËR MBROTJEN E MINORITETEVE KOMBËTARE

OPINIONI I TRETË PËR SHQIPËRINË

1. Ky Opinion u miratua nga Komiteti Këshillimor më 23 nëntor 2011, në përputhje me nenin 26 (1) të Konventës Kuadër dhe Rregullin 23 të Rezolutës (97) 10 të Komitetit të Ministrave. Konstatimet mbështeten në informacionin e paraqitur në Raportin Kombëtar, i marrë më 10 janar 2011, burime të tjera të shkruara, si dhe në informacionin që Komiteti Këshillimor mori nga kontaktet qeveritare dhe joqeveritare gjatë vizitës që zhvilloi në Tiranë dhe Pogradec, nga data 5 deri më 8 shtator 2011.
2. Seksioni i mëposhtëm, I, përmban konstatimet kryesore për çështjet kyçe që lidhen me zbatimin e Konventës Kuadër në Shqipëri. Këto konstatime pasqyrojnë gjetjet e detajuara nën për nen që paraqiten në Seksionin II, i cili mbulon ato dispozita të Konventës Kuadër për të cilat Komiteti Këshillimor ngre disa probleme thelbësore.
3. Të dy seksionet u referohen gjerësisht informacioneve të marra në vijim të konstatimeve të monitorimit të Konventës Kuadër, të parashtruara në Opinionin e parë dhe të dytë të Komitetit Këshillimor për Shqipërinë, të miratuara përkatësisht më 12 shtator 2002 dhe 29 maj 2008, si dhe Rezolutave korresponduese të Komitetit të Ministrave, të miratuara më 11 maj 2005 dhe 8 korrik 2009.
4. Komentet përmbyllëse, të paraqitura në Seksionin III, mund të shërbejnë si bazë për konkluzionet dhe rekomandimet e ardhshme të Komitetit të Ministrave për Shqipërinë.
5. Komiteti Këshillimor mirëpret vazhdimin e dialogut me autoritetet shqiptare dhe përfaqësuesit e minoriteteve kombëtare, si dhe të aktorëve të tjerë të përfshirë në procesin e zbatimit të Konventës Kuadër. Me qëllim nxitjen e një procesi përfshirës dhe transparent, Komiteti Këshillimor nxit fuqimisht autoritetet që ta bëjnë publik këtë Opinion menjëherë pasi ta marrin atë. Komiteti Këshillimor do të risillte në vëmendjen e shteteve palë se më 16 prill 2009, Komiteti i Ministrave ka miratuar rregulla të reja për publikimin e Opinionit të Komitetit Këshillimor dhe materialeve të tjera monitoruese, të cilat synojnë të rrisin transparencën dhe të ndajnë informacionin për sa i takon konstatimeve dhe konkluzioneve, sipas të cilave të gjitha palët përfshihen që në fazë të hershme (shih Rezolutën CM/Res (2009)3 për ndryshimin e Rezolutës (97) 10 për rregullimet monitoruese sipas neneve 24-26 të Konventës Kuadër për Mbrojtjen e Minoriteteve Kombëtare).

I. KONSTATIMET KRYESORE

Procesi i monitorimit

6. Shqipëria ka pasur një qasje konstruktive gjatë procesit të monitorimit, ku përfshihet edhe dorëzimi në kohë i Raportit Kombëtar. Komiteti Këshillimor dëshiron të theksojë, si hap pozitiv, faktin që autoritetet shqiptare organizuan në korrik 2010 një seminar vijues (follow-up), i cili ishte shumë i dobishëm për njohjen dhe përhapjen e rezultateve të ciklit të dytë të monitorimit. Komiteti Këshillimor vëren me kënaqësi se Raporti i tretë Kombëtar është përgatitur në konsultim me një numër organizatash që përfaqësojnë minoritetet kombëtare dhe në bashkëpunim me Komitetin Kombëtar për Minoritetet.

7. Komiteti Këshillimor vizitoi Shqipërinë nga 5 deri në 8 shtator 2011. Kjo vizitë, e realizuar me ftesë të qeverisë shqiptare, ofroi një mundësi për t'u përfshirë në dialog të drejtpërdrejtë me palët e interesuara. Informacioni shtesë i marrë nga qeveria dhe burime të tjera, përfshirë edhe nga përfaqësuesit e minoriteteve kombëtare, ishte veçanërisht i dobishëm. U realizuan takime në Tiranë dhe Pogradec. Komiteti Këshillimor vlerëson frymën e bashkëpunimit që treguan autoritetet shqiptare gjatë procesit që çoi në miratimin e këtij opinioni.

Panoramë e përgjithshme e zbatimit të Konventës Kuadër pas dy cikleve të monitorimit

8. Përgjithësisht në Shqipëri mbizotëron një klimë respekti e tolerance dhe, sipas raportimeve të përfaqësuesve të minoriteteve kombëtare, incidentet që lidhen me intolerancën raciste apo etnike kanë qenë të rralla.

9. Që nga ratifikimi i Konventës Kuadër autoritetet kanë vijuar përpjekjet për të mbrojtur minoritetet kombëtare. Megjithatë, ka nevojë për plotësime të mëtejshme në kuadrin ligjor për mbrojtjen e minoriteteve, veçanërisht sa i takon mungesës së një organi vërtet përfaqësues dhe të aftë për të shprehur shqetësimet e personave që u përkasin minoriteteve kombëtare, financimit të kulturave të minoriteteve dhe përdorimit të gjuhëve të minoriteteve në marrëdhëniet me autoritetet e administratës, si dhe përdorimit të emërtimeve vendore tradicionale, emërtimeve të rrugëve dhe treguesve të tjerë topografikë. Duhet të intensifikohen në shkallë të konsiderueshme përpjekjet për të hartuar një ligj për minoritetet kombëtare.

Kuadri ligjor dhe institucional

10. Është bërë progres në fushën e mbrojtjes ligjore dhe institucionale nga diskriminimi. Është miratuar ligji i antidiskriminimit dhe është ngritur Zyra e Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi. Zyra e Avokatit të Popullit vazhdon të luajë një rol aktiv në mbrojtjen e të drejtave të njeriut në Shqipëri, veçanërisht për rritjen e ndërgjegjësimit mbi të drejtat e personave që u përkasin minoriteteve dhe për kërkimin e rrugëve për zgjidhjen e problemeve. Avokati i komanduar i Popullit ka ndërmarrë hapa vendimtarë për të sqaruar rrethanat e sulmit mbi vendbanimet romë pranë stacionit të trenit në Tiranë në shkurt 2011, gjatë të cilit persona të pidentifikuar u vunë zjarrin banesave ku strehoheshin rreth 40 familje dhe ku hetimet e brendshme të policisë dhe procedimet disiplinore rezultuan të paefektshme.

11. Me ndryshimet e bëra në Kodin Penal në vitin 2007 diskriminimi për shkak të seksit, racës, besimit fetar, bindjeve politike, fetare apo shoqërore konsiderohet si rrethanë rënduese në çdo vepër penale. Në vitin 2008, Kodi Penal u ndryshua sërish, duke konsideruar "si kundërvajtje penale shpërndarjen e materialeve me përmbajtje raciste dhe ksenofobike nëpërmjet sistemeve kompjuterike si dhe të fyerjeve me motive raciste dhe ksenofobike, që i referohet shpërndarjes nëpërmjet sistemeve kompjuterike të materialeve që lidhen me genocidin, krimet kundër njerëzimit, racizmin dhe ksenofobinë".

12. Kuadri institucional për trajtimin e çështjeve të minoriteteve dhe për strukturimin e dialogut me përfaqësuesit e minoriteteve kombëtare mbetet i pamjaftueshëm. Komiteti Këshillimor vëren me shqetësim se Komiteti Shtetëror për Minoritetet, i krijuar në vitin 2004, vazhdon të operojë në bazë të modelit të përpunuar që në fillimet e tij: nga njëra anë, ai është organ qeveritar që varet drejtpërdrejt nga kryeministri dhe, nga ana tjetër, anëtarësia e tij, e përbërë nga persona që u përkasin minoriteteve kombëtare, e bën këtë komitet një organ thuajse-përfaqësues, që duket se flet në emër të disa minoriteteve kombëtare. Në lidhje me këtë, Komiteti Këshillimor vëren se anëtarët e Komitetit Shtetëror emërohen nga autoritetet pa konsultim paraprak me minoritetet kombëtare. Mungesa e balancës në përbërje, si dhe mungesa e dukshme pavarësisë së Komitetit Shtetëror për Minoritetet, tregon se persona që u përkasin disa prej minoriteteve kombëtare nuk arrijnë të përfitojnë nga një organ vërtet përfaqësues, që të flasë në emër të tyre dhe që të mbrojë interesat e tyre për çështje që kanë të bëjnë me ta.

Censusi dhe certifikatat e lindjes

13. Praktika e regjistrimit të detyrueshëm të përkatësisë etnike në certifikatat e lindjes, për personat që u përkasin minoriteteve kombëtare greke dhe maqedonase, mbi bazën e certifikatave të lindjes së prindërve dhe jo në bazë të vetëdeklarimit të personave, u shfuqizua në maj 2011. Kjo praktikë, e kufizuar vetëm tek minoritetet greke dhe maqedonase dhe e përdorur vetëm në “zonat minoritare”, përbente diskriminim ndaj personave që u përkasin minoriteteve të ndryshme kombëtare.

14. Duhet vënë në dukje, gjithashtu, se të dhënat mbi përkatësinë etnike, të regjistruara në regjistrat e gjendjes civile, janë përdorur nga autoritetet për t'u dhënë të drejta të caktuara personave që u përkasin minoriteteve kombëtare, si për shembull: për të marrë vendime për hapjen e klasave në gjuhën e minoriteteve. Komiteti Këshillimor është i mendimit se në kushtet e mungesës së të dhënave të regjistruara *ex-officio* mbi prejardhjen etnike, autoritetet duhet të shqyrtojnë në mënyrë sistematike kërkesat e personave që u përkasin minoriteteve “etno-gjuhësore”, bazuar në deklarin e lirë dhe vullnetar të përkatësisë etnike, si dhe në parimin e vetëdeklarimit.

15. Në tetor 2011 në Shqipëri u krye një census i popullsisë. Për herë të parë pas rënies së regjimit komunist, pyetësi i përdorur për këtë census përmbante pyetje të hapura opsionale mbi prejardhjen etnike (kombësinë) dhe fenë, çka duhet përshëndetur.

16. Megjithatë, Komiteti Këshillimor vëren me shqetësim se ligji për censusin e popullsisë u ndryshua vetëm tre muaj para realizimit të tij. Komiteti Këshillimor vlerëson se dispozita e cila parashikon ndëshkimin me gjobë në rastet e përgjigjeve të pasakta për pyetjen mbi përkatësinë etnike (kombësinë), si dhe mbështetja në të dhënat e regjistrimit të gjendjes civile, i cili (duke pasur parasysh mangësitë dhe pasaktësitë që ekzistojnë në sistemin deri kohët e fundit) nuk mund të konsiderohet i saktë dhe i besueshëm, ngre disa probleme në lidhje me pajtueshmërinë me parimet që mishërohen në Nenin 3 të Konventës Kuadër. Në mënyrë të veçantë, nuk u është garantuar e drejta për deklarin e lirë të prejardhjes etnike personave që u përkasin minoriteteve greke dhe maqedonase dhe që banojnë jashtë “zonave minoritare” të dikurshme, përkatësia etnike e të cilëve nuk është regjistruar saktë në certifikatat e tyre të lindjes, si dhe personave që u përkasin minoriteteve të tjera, veçanërisht atyre etno-gjuhësore, përkatësia etnike e të cilëve nuk është regjistruar asnjëherë.

17. Duke parë mundësinë e aplikimit të gjobave dhe thirrjet pasuese për bojkotim të censusit, Komiteti Këshillimor vlerëson se rezultatet e censusit duhet të shihen me kujdes të madh dhe u bën thirrje autoriteteve që, në përcaktimin e politikave për mbrojtjen e minoriteteve, të mos mbështeten vetëm në të dhënat mbi kombësinë që u mblodhën gjatë censusit.

Dialogu ndërkulturor dhe toleranca

18. Ndonëse mbizotëron një klimë e përgjithshme tolerance dhe mirëkuptimi mes minoriteteve kombëtare dhe popullsisë së shumicës, në Shqipëri u shënuar krimi i parë i rëndësishëm me motive urrejtjeje, me djegien e një vendbanimi ku strehoheshin rreth 40 familje rome në qendër të Tiranës në shkurt 2011. Zjarrvënja solli për pasojë disa lëndime serioze dhe shpërnguljen një numri të madh njerëzish. Është veçanërisht shqetësues fakti që organet e zbatimit të ligjit nuk ndërmorën hapat e nevojshëm për mbrojtjen e viktimave të këtij sulmi.

19. Reagimi i pamjaftueshëm nga ana e policisë dëshmon se duhet të ndërmerren veprime më energjike për trajnimin e policisë mbi të drejtat e njeriut dhe mbi zbatimin e Rregullave dhe Rregullores së Disiplinës të Policisë së Shtetit.

Arsimimi

20. Mundësitë për të mësuar gjuhët e minoriteteve dhe për shkollim në këto gjuhë mbeten të pamjaftueshme. Megjithëse vazhdojnë të funksionojnë disa shkolla tetëvjeçare dhe të mesme ku mësimi bëhet në gjuhët greke dhe maqedonase në “zonat minoritare”, ku banojnë një numër i konsiderueshëm personash që u përkasin këtyre minoriteteve, shumë kërkesa për organizimin e mësimdhënies në këto gjuhë, por edhe në gjuhë të tjera të minoriteteve, nuk kanë marrë përgjigje pozitive nga autoritetet. Nuk ka klasa ku mësimdhënia të organizohet në gjuhët serbe, malazese, arumune/vllahe dhe rome.

Romët

21. Gjatë viteve të fundit autoritetet kanë rritur përpjekjet për të luftuar diskriminimin e romëve dhe për integrimin e tyre në shoqëri, veçanërisht në kuadër të Strategjisë Kombëtare për Përmirësimin e Kushteve të Jetesës së Romëve, të miratuar në vitin 2003. Këto përpjekje u pasuan nga miratimi, në vitin 2009, i Planit Kombëtar 2010 -2015 për Dekadën e Përfshirjes së Romëve, i cili përcaktonte një sërë detyrash që kishin për qëllim të siguronin trajtim të barabartë në fushën e arsimit, punësimit dhe mbrojtjes sociale, strehimit dhe infrastrukturës, aksesit ndaj kujdesit shëndetësor dhe trashëgimisë kulturore.

22. Ndryshimet në ligjin për gjendjen civile, të cilat zgjatën afatin e detyrueshëm për regjistrimin lindjes së fëmijëve nga 45 në 60 ditë dhe shfuqizuan gjobat për regjistrimin e vonuar të lindjes, kanë sjellë ulje të numrit të lindjeve të paregjistruara të fëmijëve romë.

23. Autoritetet kanë ndërmarrë hapa të konsiderueshëm për shkollimin e fëmijëve romë. Përpjekje të posaçme janë bërë për të hapur dhe mbështetur institucione të arsimit para-shkollor në lagjet e banuar nga një numër i konsiderueshëm romësh. Megjithatë, numri i romëve analfabetë, fëmijë dhe të rritur, mbetet në nivel të papranueshëm.

24. Komiteti Këshillimor vëren se autoritetet pranojnë faktin se fëmijët romë janë veçanërisht të rrezikuar nga trafikimi, kryesisht në drejtim të Greqisë fqinje, dhe se, për pasojë, kanë nevojë për mbrojtje dhe përkujdes të posaçëm. Përveç ratifikimit të Konventës të Këshillit të Evropës për Veprim kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore, autoritetet kanë nënshkruar një sërë marrëveshjesh dypalëshe me vendet fqinje, që synojnë të krijojnë kuadrin ligjor për mbrojtjen, asistimin, riatdhesimin dhe rehabilitimin e viktimave të trafikimit.

25. Megjithë masat e marra nga autoritetet në vitet e fundit, situata e strehimit për romët vazhdon të mbetet shqetësuese. Kushtet e jetesës së romëve në disa vendbanime, pa akses në rrjetin e furnizimit me ujë dhe atë të kanalizimeve dhe me mungesë rrugësh, përbëjnë një problem shumë shqetësues. Është veçanërisht shqetësuese që, pas një fillimi premtues në vitin 2008, Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit ndërpreu financimin e projekteve të banesave dhe infrastrukturës për komunitetet rome që janë më tepër në nevojë.

Mbështetja për kulturat e minoriteteve

26. Nuk ka pasur ndonjë ndryshim që prej ciklit të mëparshëm të monitorimit për sa i takon hartimit të një politike për mbështetjen e kulturave të minoriteteve. Financimi i aktiviteteve kulturore të minoriteteve kombëtare mbetet i pamjaftueshëm dhe i paqëndrueshëm. Nuk ka dispozita që të rregullojnë botimin e librave në gjuhët e minoriteteve kombëtare. Ndonëse Plani Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizimit dhe Asociimit mes Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian (2007-2013) përmend krijimin i një fondi të posaçëm për ruajtjen dhe zhvillimin e kulturave të minoriteteve, një fond i tillë nuk është krijuar ende.

II. KONSTATIMET NEN PËR NEN

Neni 1i Konventës Kuadër

Ratifikimi i Kartës Evropiane për Gjuhët Rajonale dhe të Minoriteteve

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

27. Në të dy ciklet e mëparshme të monitorimit Komiteti Këshillimor ka vlerësuar se autoritetet shqiptare duhet të shohin mundësinë e nënshkrimit dhe ratifikimit të Kartës për Gjuhët Rajonale dhe të Minoriteteve, çka është një prej angazhimeve të ndërmarra nga Shqipëria me anëtarësimin në Këshillin e Evropës në 1995.¹

Situata aktuale

28. Nuk është shënuar progres që nga cikli i dytë i monitorimit. Deri më sot Shqipëria nuk e ka nënshkruar ende këtë traktat.

Rekomandim

29. Komiteti Këshillimor vlerëson se autoritetet duhet të shqyrtojnë me seriozitet këtë situatë, me qëllim që Karta Evropiane për Gjuhët Rajonale dhe të Minoriteteve të nënshkruhet dhe ratifikohet.

Neni 3 i Konventës Kuadër

Objekti individual i zbatimit të Konventës Kuadër

Rekomandim nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

30. Në ciklet e mëparshme të monitorimit Komiteti Këshillimor është shprehur se autoritetet duhet të rrisin dialogun me përfaqësuesit e komunitetit boshnjak dhe atij egjiptian, me qëllim përmbushjen e nevojave që ata kanë për mbrojtje dhe zbatimin e dispozitave të Konventës Kuadër në lidhje me ta.

Situata aktuale

31. Komiteti Këshillimor vëren se nuk ka pasur ndonjë ndryshim që prej ciklit të dytë të monitorimit në qëndrimin e autoriteteve shqiptare në lidhje me fushën e zbatimit të Konventës Kuadër. Autoritetet njohin dy koncepte të pakicave, “minoritet kombëtare” dhe “etno-gjuhësor”, dhe sipas këtij këndvështrimi, dallimi thelbësor mes këtyre dy koncepteve qëndron në ekzistencën e një “shteti-amë”, i cili është atribut i nevojshëm për minoritetet kombëtare, në ndryshim nga ato etno-gjuhësore. Komiteti Këshillimor pranon pohimin e palës shqiptare se ky dallim nuk sjell si pasojë trajtim diskriminues për asnjërin prej këtyre dy grupeve.²

¹Shih Opinionin Nr. 189 (1995) të Asamblesë Parlamentare të Këshillit të Evropës në lidhje me angazhimin e Shqipërisë “për të studiuar, me qëllim ratifikimin, [...] e Kartës Evropiane[...] për gjuhët rajonale dhe të minoriteteve”.

² Shih Raportin e Tretë të Republikës së Shqipërisë ACFC/SR/III(2011)001, pg. 7

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Albania_en.pdf

32. Ashtu siç është vënë në dukje edhe në Opinionet e mëparshme të Komitetit Këshillimor, autoritetet njohin si minoritete kombëtare minoritetin grek, maqedonas dhe atë serbo-malazes. Minoritetet rome dhe arumunë/vllahe³ njihen si minoritete “etno-gjuhësore”. Kërkesat e personave që u përkasin grupeve të tjera, siç janë egjiptianët dhe boshnjakët, të cilët në të shkuarën kanë shprehur dëshirën për t’u njohur si persona që i përkasin një minoriteti kombëtar dhe për të përfutur mbrojtjen e Konventës Kuadër, nuk janë marrë në shqyrtim nga autoritetet shqiptare dhe ekzistenca e tyre si grup i dallueshëm me identitet të veçantë nuk është njohur.⁴

33. Në këtë kontekst, Komiteti Këshillimor vëren se, në kuadrin e Planit Kombëtar të Veprimit në zbatim të Marrëveshjes së Stabilizimit dhe Asociimit mes Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian të vitit 2006, është planifikuar miratimi i një ligji për minoritetet kombëtare. Komiteti Këshillimor vlerëson se miratimi i një ligji të tillë do të plotësonte mangësitë ekzistuese në kuadrin ligjor dhe institucional për minoritetet kombëtare në Shqipëri, si dhe do të ndihmonte në qartësimin e politikës së Shqipërisë kundrejt minoriteteve të saj, veçanërisht nëpërmjet përcaktimit të kriterëve të duhura ligjore për njohjen e minoriteteve kombëtare.

Rekomandime

34. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që, pa vonesa të mëtejshme, të shohin mundësinë e miratimit të një ligji të përgjithshëm për minoritetet kombëtare, me qëllim që të plotësohen mangësitë ekzistuese në dispozitat ligjore, si dhe të qartësohet politika e Shqipërisë kundrejt minoriteteve të saj.

35. Komiteti Këshillimor vlerëson se autoritetet, teksa marrin në konsideratë si zgjedhjen subjektive, ashtu edhe kriteret objektive që lidhen me identitetin e një personi, duhet të favorizojnë një qasje më fleksibël dhe më të hapur për sa i takon objektin të zbatimit të Konventës Kuadër. Ai u kërkon autoriteteve të shqyrtojnë, në konsultim me personat e interesuar, mundësinë e përfshirjes së personave që pretendojnë se kanë identitet boshnjak apo egjiptian në fushën e zbatimit të konventës Kuadër, sidomos në lidhje me interesat e tyre kulturore dhe gjuhësore.

36. Komiteti Këshillimor, gjithashtu, nxit autoritetet që të rishikojnë rregullisht kriteret e vendosura për të drejtën për të përfutur nga mbrojtja e Konventës Kuadër, dhe zbatimin e tyre në rastet e kërkesave nga personat që u përkasin këtyre grupeve, me qëllim që të garantojnë që këto kriteret të mos sjellin përjashtimin e njerëzve nga fusha e zbatimit të Konventës në mënyrë arbitrare apo diskriminuese, veçanërisht në lidhje me interesat e tyre gjuhësore dhe kulturore.

Censusi dhe certifikatat e lindjes

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

37. Në ciklet e mëparshme të monitorimit, Komiteti Këshillimor ka inkurajuar autoritetet shqiptare që të përfshijnë një pyetje për përkatësinë etnike në censusin e përgjithshëm të vitit 2011 dhe që të sigurojnë që zgjedhjet për përgjigjet e mundshme të shpjegohen nëpërmjet fushatave informuese.

38. Po kështu, Komiteti Këshillimor ka inkurajuar autoritetet që të ndërmarrin veprimet e nevojshme për të siguruar heqjen e praktikës së regjistrimit të detyrueshëm të përkatësisë etnike të personave në certifikatat e tyre të lindjes.

³ Komiteti Këshillimor është në dijeni se disa persona që i përkasin minoritetit arumun/vllah mendojnë se ka dy grupe të dallueshme brenda këtij minoriteti, ndërsa të tjerë i shohin ata si një grup të vetëm.

⁴ Shih, gjithashtu, Raportin e Katërt të ECRI-t për Shqipërinë, miratuar më 15 dhjetor 2009, CRI (2010)1 §§ 96-105

Situata aktuale

39. Qeveria shqiptare vendosi në maj 2011 që të shfuqizojë praktikën e trashëguar nga regjimi komunist për regjistrimin e detyrueshëm në certifikatat e lindjes të përkatësisë etnike të personave që u përkasin minoriteteve kombëtare greke dhe maqedonase, që bazohej në certifikatën e lindjes së prindërve dhe jo në deklarinimin e tyre të lirë. Kjo praktikë, e kufizuar vetëm tek minoritetet greke dhe maqedonase dhe që përdorej vetëm në “zonat minoritare” të dikurshme⁵, përbën diskriminim mes personave që u përkasin minoriteteve të ndryshme kombëtare.

40. Përkatësia etnike e personave që i përkasin minoritetit vllah/arumun dhe atij rom, dhe që, sipas terminologjisë së Raportit Kombëtar përkufizohen si minoritete “etno-gjuhësore”, nuk është evidentuar nga autoritetet në certifikatat e lindjes apo gjatë. Kjo ka sjellë si pasojë pamundësinë e personave që u përkasin këtyre minoriteteve për të ushtruar të drejtat që u përkasin grupeve të tjera etnike, të njohura si minoritete kombëtare.

41. Ndërsa mirëpret dhënien fund të kësaj praktike, e cila kishte probleme të pajtueshmërisë me Nenin 3 të Konventës Kuadër, Komiteti Këshillimor vëren se të dhënat për përkatësinë etnike, të evidentuara në regjistrat e gjendjes civile, janë përdorur nga autoritetet për t’u dhënë disa të drejta personave që u përkasin minoriteteve kombëtare, siç mund të jetë marrja e vendimit për të hapur klasa në gjuhën e një minoriteti. Komiteti Këshillimor vlerëson se, në kushtet e mungesës së të dhënave mbi prejardhjen etnike të regjistruara *ex-officio*, autoritetet duhet të shqyrtojnë sistematikisht kërkesat nga personat që u përkasin minoriteteve kombëtare dhe atyre “etno-gjuhësore”, bazuar në deklarinimin vullnetar dhe të lirë të përkatësisë etnike, si dhe në parimin e vetëdeklarimit.

42. Komiteti Këshillimor vëren se nuk ka statistika të besueshme mbi përbërjen etnike të Shqipërisë, pasi pyetja për përkatësinë etnike nuk është bërë në asnjë census pas rënies së diktaturës komuniste në Shqipëri. Në lidhje me sa më lart, Komiteti Këshillimor risjell në vëmendje se, që në Opinion e tij të parë, ka vënë në dukje ndryshimet e mëdha në vlerësimet për numrat e personave që u përkasin minoriteteve kombëtare.

43. Komiteti Këshillimor vëren se në tetor 2011 në Shqipëri u krye censusi i popullsisë. Më tej, Komiteti Këshillimor vëren se pyetësi i përdorur për censusin ishte përpiluar në përputhje me standardet e Komisionit Ekonomik për Evropën të Kombeve të Bashkuara, si dhe rekomandimet e Zyrës së Statistikave të Komuniteteve Evropiane (EUROSTAT) për Censuset e Popullsisë dhe Banesave 2010. Për herë të parë, pas rënies së regjimit komunist në Shqipëri, pyetësi përmbante pyetje të hapura për prejardhjen etnike (kombësinë) dhe fenë. Komiteti Këshillimor shpreh shqetësimin se opsionet e dhëna nuk u jepnin mundësinë persona të pyetur që të deklaronin më shumë se një përkatësi etnike ose më shumë se një gjuhë si gjuhë amtare, çka bie në kundërshtim me Rekomandimet e Konferencës së Statisticienëve Evropianë për Censuset e Popullsisë dhe Banesave.⁶

44. Komiteti Këshillimor vëren me shqetësim se Ligji “Për censusin e përgjithshëm të popullsisë dhe banesave”, i 26 tetorit 2000 u ndryshua në korrik 2011, vetëm tre muaj para censusit. Organizatat e minoriteteve kombëtare në Shqipëri kanë shprehur shqetësim në lidhje

⁵ “Zona minoritare” janë disa rrethe (Gjirokastrë, Sarandë dhe Delvinë për personat që i përkasin minoritetit grek dhe rrethi i Korçës (Bashkia e Liqenasit) dhe Devolli (Bashkia e Vernikut) (për personat që i përkasin minoritetit maqedonas) të kategorizuara si të tilla gjatë regjimit komunist, të banuara nga një numër i konsiderueshëm personash që bëjnë pjesë në minoritete kombëtare.

⁶ Rekomandimet e Konferencës së Statisticienëve Evropianë për Censuset e Popullsisë dhe Banesave 2010, të përgatitura në bashkëpunim me Zyrën e Statistikave të Komuniteteve Evropiane (EUROSTAT) dhe Komisionin Ekonomik për Evropën të Kombeve të Bashkuara, paragrafi 426: “nëse dëshirojnë, personat e pyetur duhet të jenë të lirë të deklarojnë më shumë se një përkatësi etnike ose një kombinim përkatësish etnike”, paragrafi 431: “Pyetjet përgjithësisht do t’i referohen vetëm një gjuhe. Mund të kërkohet më shumë se një gjuhë për gjuhë amtare në rastet e gjuhëve kryesore për grupet minoritare”.

me Nenin 20, të shtuar së fundmi në këtë ligj, i cili parashikon një gjobë prej 100.000 Lekësh(700 EUR) për përgjigje të pasakta në pyetësor dhe përcakton se një përgjigje do të konsiderohet e pasaktë nëse nuk korrespondon me të dhënat që përmban regjistri i gjendjes civile.

45. Komiteti Këshillimor vlerëson se dispozita që parashikon vendosjen e gjobës në rast përgjigjeje të pasaktë për pyetjen mbi prejardhjen etnike (kombësinë), duke e lidhur atë me mbështetjen në të dhënat e regjistrimit të gjendjes civile, (duke pasur parasysh mangësitë dhe pasaktësitë e sistemit deri kohët e fundit), të cilat nuk mund të konsiderohen si të besueshme dhe të sakta, ngre probleme të pajtueshmërisë me parimet e mishëruara në Nenin 3 të Konventës Kuadër. Në mënyrë të veçantë, personave që u përkasin minoriteteve greke dhe maqedonase me banim jashtë “zonave minoritare” të dikurshme, përkatësia etnike e të cilëve nuk është regjistruar fare ose është regjistruar gabim në certifikatat e tyre të lindjes, si dhe personave që u përkasin minoriteteve të tjera, sidomos atyre “etno-gjuhësore”, përkatësia etnike e të cilëve nuk është regjistruar asnjëherë, nuk u është dhënë e drejta për të deklaruar lirshëm prejardhjen e tyre etnike.

46. Komiteti Këshillimor vlerëson se edhe vetëm kërcënimi me gjobë përbën faktor frikësues dhe komprometon të drejtën e vetëdeklarimit të personave që u përkasin minoriteteve kombëtare. Ky opinion u konfirmua edhe nga përfaqësuesit e minoriteteve kombëtare, të cilët e diskutuan gjerësisht këtë çështje me Komitetin Këshillimor. Në këtë kontekst, Komiteti Këshillimor vëren me keqardhje se një numër organizatash që përfaqësojnë minoritetet kombëtare kanë bërë thirrje për bojkotim të censusit. Në momentin e miratimit të këtij Opinioni, Komiteti Këshillimor nuk është në gjendje të përcaktojë sa persona kanë refuzuar t’i përgjigjen pyetjes për përkatësinë etnike (kombësinë) apo nëse kërcënimi me gjobë ka pasur ndonjë ndikim tek personat që i janë përgjigjur kësaj pyetjeje. Megjithatë, duke pasur parasysh mundësinë e vendosjes së gjobave dhe thirrjet pasuese për bojkotim të censusit, Komiteti Këshillimor vlerëson se rezultatet e censusit duhet të shihen me kujdes shumë të madh dhe u bën thirrje autoriteteve që në përcaktimin e politikave për minoritetet të mos mbështeten vetëm në të dhënat mbi kombësinë të mbledhura gjatë censusit.

47. Komiteti Këshillimor vlerëson se, duke marrë parasysh debatet rreth censusit dhe mangësitë që u identifikuan në të, kur vendosin për njohjen e të drejtave të personave që u përkasin minoriteteve kombëtare dhe “etno-gjuhësore”, autoritetet duhet të respektojnë në mënyrë sistematike parimin e vetëdeklarimit të lirë, duke marrë parasysh si zgjedhjen subjektive, ashtu edhe kriteret objektive që lidhen me identitetin e një personi. Kjo merr rëndësi të veçantë kur merren vendime për hapjen e klasave në gjuhët e minoriteteve, për të drejtën që të përdoret gjuha e një minoriteti në marrëdhëniet me autoritetet e administratës dhe për përdorimin e emërtimeve lokale, emrave të rrugëve dhe treguesve të tjerë topografikë.

Rekomandime

48. Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve që të respektojnë me rigorozitet të drejtën për vetëdeklarim, duke marrë në konsideratë si zgjedhjen subjektive, ashtu edhe kriteret objektive që lidhen me identitetin e një personi, dhe të mos ushtrojnë asnjë lloj presioni që do të ndikonte në zgjedhjen e lirë të personave në fjalë. Veçanërisht, Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të mos aplikojnë asnjë gjobë mbi personat që ushtrojnë të drejtën e tyre për vetëdeklarim të lirë.

49. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të dhënat e censusit t’i përpunojnë në përputhje të plotë me parimin e vetëdeklarimit si dhe me rekomandimet e Konferencës së Statisticienëve Evropianë, me qëllim që të sigurojnë mbledhjen e të dhënave të besueshme në lidhje me përbërjen etnike të popullsisë.

50. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të miratojnë masa shtesë që synojnë mbledhjen e të dhënave të besueshme social-ekonomike, të ndara sipas përkatësisë etnike (kombësisë), moshës, gjinisë dhe shpërndarjes gjeografike, në të gjitha fushat me interes, dhe, për këtë qëllim, të zhvillojnë metodat e përshtatshme të mbledhjes së të dhënave për prejardhjen etnike, duke respektuar plotësisht parimin e vetëdeklarimit dhe në përputhje me standardet ndërkombëtare për mbrojtjen e të dhënave personale.

51. Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve që të mos e kushtëzojnë ushtrimin e asnjërës prej të drejtave të parashikuara në Konventën Kuadër me rezultatet e censusit të vitit 2011.

Neni 4 i Konventës Kuadër

Kuadri ligjor për ndalimin e diskriminimit

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

52. Në ciklet e mëparshme të monitorimit Komiteti Këshillimor ka nxitur autoritetet që të plotësojnë legjislacionin për ndalimin e diskriminimit, në mënyrë të posaçme ndaj personave që u përkasin minoriteteve, me qëllim që të mbulohen të gjitha fushat.

Situata aktuale

53. Komiteti Këshillimor mirëpret miratimin në shkurt të vitit 2010 të ligjit “Për mbrojtjen nga diskriminimi” i cili synonte ta vendoste legjislacionin shqiptar në këtë fushë mbi standardet e përcaktuara në Direktivën e Këshillit Evropian mbi Barazinë Raciale (2000/43/EC) dhe në Direktivën e Këshillit Evropian për Barazinë në Punësim (2000/78/EC). Ky ligj siguron mbrojtje dhe ndalon diskriminimin, në mënyrë të veçantë diskriminimin me bazë raciale, etnike, kombëtare apo fetare dhe përcakton juridiksionin ligjor në procedurat për shkelje të pretenduara të dispozitave të tij. Komiteti Këshillimor vë në dukje, në mënyrë të veçantë, zhvendosjen e barrës dhe dispozitën që lejon ndërhyrjen e palëve të treta në cilësinë e *amicus curiae* në çështjet e diskriminimit.

54. Komiteti Këshillimor mirëpret emërimin në prill 2010 të Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, (CPD), i cili ka kompetencat, së bashku me gjykatat, të zbatojë ligjin dhe, veçanërisht, të shqyrtojë ankesa nga individët, të kryejë hetime administrative, të vendosë gjoha dhe të përfaqësojë ankuesit para organeve gjyqësore në çështjet civile. Gjithashtu, Komisioneri mund të bëjë rekomandime dhe të kryejë aktivitete për rritjen e ndërgjegjësimit.

55. Komiteti Këshillimor vëren se, sipas informacionit për periudhën deri në shtator 2011, Komisioneri kishte marrë 10 ankesa, ku përfshihej edhe një ankesë për zhvendosjen e një vendbanimi rom nga policia e Tiranës. Për këtë rast, Komisioneri kishte bërë ankesë kundër policisë dhe procedura është në vazhdim.

56. Komiteti Këshillimor vëren se Komisioneri, në bashkëpunim me Ministrinë e Punës dhe Çështjeve Sociale, ka organizuar një sërë aktivitete për rritjen e ndërgjegjësimit të publikut. Po kështu, Komiteti vëren se, pavarësisht këtyre përpjekjeve, në përgjithësi ndërgjegjësimi i publikut dhe grupeve kyçe profesionale mbetet i ulët.

Rekomandim

57. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të ofrojnë të njëjtën mbështetje për aktivitetet e Zyrës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi duke vazhduar me sigurimin e burimeve të nevojshme, përfshirë edhe ato financiare, me qëllim që Zyra të ketë mundësi të përmbushë

detyrat asaj në mënyrë të efektshme dhe të pavarur dhe të rrisë monitorimin mbi të gjitha rastet të pretenduara të diskriminimit.

Monitorimi i diskriminimit dhe mjetet ligjore të disponueshme

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

58. Në ciklet e mëparshme të monitorimit, Komiteti Këshillimor u ka kërkuar autoriteteve të zhvillojnë fushata për të ndërgjegjësuar si publikun e gjerë, ashtu edhe minoritetet kombëtare në lidhje me instrumentet e mundshme për zgjidhje në rastet e diskriminimit.

Situata aktuale

59. Komiteti Këshillimor mirëpret ndryshimet e bëra në Kodin Penal në 2007, sipas të cilave diskriminimi për shkak të seksit, racës, besimit fetar, kombësisë, gjuhës, bindjeve politike sociale apo politike përbën rrethanë rënduese në kryerjen e një veprë penale. Në vitin 2008, Kodi Penal pësoi ndryshime të mëtejshme duke e konsideruar “kundravajtje penale shpërndarjen e materialeve me përmbajtje raciste apo ksenofobike nëpërmjet sistemeve kompjuterike, si dhe fyerjet me motive raciste apo ksenofobike, që i referohet shpërndarjes nëpërmjet sistemeve kompjuterike të materialeve që kanë lidhje me genocidin, krimet kundër njerëzimit, racizmin dhe ksenofobinë”.

60. Komiteti Këshillimor vëren me interes se janë organizuar disa aktivitete trajnuese pas hyrjes në fuqi të ndryshimeve në Kodin Penal. Ato janë përqendruar kryesisht në zbatimin e dispozitave të reja ligjore për diskriminimin, racizmin dhe krimet e urrejtjes.

Rekomandim

61. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të parandalojnë, hetojnë dhe ndjekin penalisht autorët e veprave penale që kryhen për motive raciste dhe ksenofobike dhe që të sigurojnë monitorim të vazhdueshëm të këtij fenomeni në shoqëri.

Zyra e Avokatit të Popullit

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

62. Në dy ciklet e mëparshme të monitorimit Komiteti Këshillimor ka kërkuar që Avokati i Popullit ta vërë më shumë theksin në shmangien e diskriminimit jo të drejtpërdrejtë në rastet ku përfshihen persona që u përkasin minoriteteve kombëtare.

Situata aktuale

63. Komiteti Këshillimor vëren se Zyra e Avokatit të Popullit vazhdon të luajë rol aktiv për mbrojtjen e të drejtave të njeriut në Shqipëri, veçanërisht për rritjen e ndërgjegjësimit të publikut mbi të drejtat e personave që u përkasin minoriteteve kombëtare dhe për gjetjen e zgjidhjeve të problemeve. Në këtë kontekst, Komiteti Këshillimor mirëpret organizimin e një seminari kombëtare me temë "Shoqëria shqiptare –sfidat e mosdiskriminimit." Ky seminar u organizua në dhjetor 2010 nga Zyra e Avokatit të Popullit në bashkëpunim me Komisionerin për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Ministrinë e Brendshme, Ministrinë e Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta, si dhe një numër aktorësh të rëndësishëm nga shoqëria civile.

64. Komiteti Këshillimor vëren se Avokatja e komanduar e Popullit dhe zyra e saj janë të mirënjohur në Shqipëri dhe gëzojnë nivel të lartë besimi si nga publiku, ashtu edhe autoritetet. Megjithatë vendimet e Avokatit të Popullit nuk janë detyruese, autoritetet kanë zbatuar një numër rekomandimesh të nxjerra prej saj.

65. Komiteti Këshillimor vëren se, në vitin 2010, Zyra e Avokatit të Popullit ka trajtuar 3,264 aplikime, 10 prej të cilave ishin bërë nga romë të cilët pretendonin diskriminim të bazuar në shkaqe etnike. Disa prej këtyre aplikimeve, të cilat kishin të bënin me vonesa të pretenduara për procedurat e regjistrimit në Zyrën e Gjendjes Civile në Bashkinë e Shkodrës, ishin zgjidhur në mënyrë të kënaqshme.

66. Komiteti Këshillimor mirëpret veçanërisht veprimet e ndërmarra nga Avokati i Popullit për të qartësuar rrethanat e sulmit mbi vendbanimin rom pranë stacionit të trenit në Tiranë në shkurt 2011, gjatë të cilit persona të paidentifikuar sulmuan dhe dogjën banesat në të cilat strehoheshin rreth 40 familje, ndërkohë që policia nuk kishte arritur të merrte masat e nevojshme për t'i mbrojtur këta njerëz. Komiteti Këshillimor, në mënyrë të veçantë, mirëpret veprimin e Zyrës së Avokatit të Popullit për të identifikuar mangësitë në hetimin e brendshëm të policisë dhe në procedimin disiplinor.

Rekomandim

67. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të vazhdojnë t'i ofrojnë Zyrës së Avokatit të Popullit nivelin e përshtatshëm të burimeve financiare dhe njerëzore, me qëllim që kjo e fundit të ketë mundësi të përmbushë detyrat e veta në mënyrë të efektshme dhe të pavarur.

Situata social-ekonomike e romëve

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

68. Në ciklet e mëparshme të monitorimit, Komiteti Këshillimor ka nxitur autoritetet që të përfshijnë romët në regjistrin e popullsisë, të rrisin përpjekjet në bashkëpunim me bashkitë dhe shoqatat aktive në këtë fushë dhe të ndërgjegjësojnë prindërit romë për detyrimin që ata kanë për regjistrimin e lindjeve të fëmijëve të tyre.

69. Përveç kësaj, Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve që të intensifikojnë përpjekjet për të vënë në zbatim Strategjinë Kombëtare të Romëve, veçanërisht nëpërmjet specifikimit të ndarjes së përgjegjësisë mes qeverisë qendrore, autoriteteve vendore dhe organizatave joqeveritare, sigurimit të fondeve dhe burimeve të përshtatshme buxhetore dhe ndërmarrjes së hapave për mbledhjen e të dhënave statistikore mbi situatën e romëve dhe për përcaktimin e treguesve të vlerësimit e strategjisë.

70. Komiteti Këshillimor u ka kërkuar, gjithashtu, autoriteteve që të sigurojnë që personat e shpërngulur të trajtohen në mënyrë të barabartë në lidhje me ristrehimin dhe, në mënyrë të veçantë, që të ndërmerret monitorim i posaçëm në lidhje me ristrehimin e personave që i përkasin minoritetit rom.

Situata aktuale

71. Komiteti Këshillimor vëren se, prej disa vitesh, autoritetet kanë rritur përpjekjet për të luftuar diskriminimin dhe për t'i integruar romët në shoqëri, veçanërisht në kuadër të Strategjisë Kombëtare për Përmirësimin e Kushteve të Jetesës së Romëve, të miratuar në vitin 2003, e cila u pasua në vitin 2009 nga Plan i Kombëtar i Veprimit 2010-2015 për Dekadën e Përfshirjes së Romëve. Ky plan përcakton disa detyra që synojnë të sigurojnë trajtim të barabartë në fushën e arsimit, punësimit dhe mbrojtjes sociale, strehimit dhe infrastrukturës, aksesit në kujdes shëndetësor dhe trashëgimi kulturore.

72. Komiteti Këshillimor, në këtë kontekst, vëren se parashikimet buxhetore për planin e veprimit përbëjnë vetëm një burim potencial financimi, duke vënë, kështu, në rrezik realizimin e aktiviteteve që renditen në Plan. Komiteti Këshillimor vlerëson se mungesa e burimeve do të ketë ndikim negativ në arritjen e objektivave të parashikuara në Plan.

73. Komiteti Këshillimor mirëpret ndryshimet në ligjin për gjendjen civile, sipas të cilave afati për regjistrimin e detyrueshëm të lindjes së një fëmije zgjatet nga 45 në 60 ditë, hiqen gjobat për regjistrimin e vonuar si dhe kërkesa e procedurës gjyqësore për regjistrimin e një fëmijë pas tejkalimit të afatit. Autoritetet, gjithashtu, vendosën një shpërblim financiar prej 5,000 Lekë për familjet që regjistrojnë lindjen e një fëmije brenda kufijve të përcaktuar kohorë. Sipas informacioneve që Komiteti Këshillimor mori nga përfaqësuesit e romëve, këto hapa kanë sjellë si rezultat uljen e numrit të rasteve të lindjeve të paregjistruara të fëmijëve romë.

74. Në këtë kontekst, Komiteti vëren se hapat e marra nga autoritetet, se bashku me urdhrin e nxjerrë nga Ministria e Arsimit dhe Shkencës në vitin 2006, që lejon regjistrimin në shkollë të fëmijëve romë pa certifikata lindjeje, ka dhënë tashmë disa rezultate pozitive në rritjen e numrit të fëmijëve romë që ndjekin shkollën.

75. Komiteti Këshillimor vëren, gjithashtu, se janë zbatuar një sërë projektesh që kanë si synim përmirësimin e përfshirjes sociale të romëve dhe egjiptianëve, si bashkëpunim mes PNUD-it, shoqërisë civile dhe autoriteteve. Këto projekte përfshijnë asistencë për regjistrimin në gjendjen civile nëpërmjet trajnimit të zyrtarëve të gjykatave dhe juristëve, një fushatë ndërgjegjësuere për romët dhe egjiptianët, trajnim profesional për romët, përfshirë edhe mediatorët e shëndetit për romët dhe asistentët e mësuesve. Masat e mëtejshme përfshinin rritjen e pjesëmarrjes së romëve dhe egjiptianëve në vendimmarrjen vendore nëpërmjet bashkëpunimit të tyre në zhvillimin dhe vënien në zbatim të projekteve të ndryshme infrastrukturore, siç janë hapja e kopshteve, lidhja e shtëpive me rrjetet e ujësjellës-kanalizimeve dhe mbledhja e mbeturinave.

76. Komiteti Këshillimor vëren se Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit ka parashikuar në buxhetin e vitin 2008 një shumë prej 30 milion Lekësh për të financuar ndërtimin e banesave dhe projektet e infrastrukturës (furnizim me ujë dhe kanalizime) në bashkitë e Kuçovës, Bilishtit dhe Pojanit. Komiteti Këshillimor shpreh keqardhjen se, megjithë këto masa, kushtet e jetesës në disa vendbanime romë mbeten të papërshtatshme. Mungesa e kushteve sanitare, mbetjet e bagëtive dhe mbledhja e pamjaftueshme e mbeturinave përbëjnë kërcënim serioz për shëndetin e njerëzve dhe mbartin rrezikun e përhapjes së epidemive. Komiteti Këshillimor, me shqetësim të thellë, mësoi se megjithë këto kushte, për vitet 2009 dhe 2010 nuk janë parashikuar fonde për vazhdimin e investimeve të nevojshme në lagjet romë që më tepër në nevojë.

Rekomandime

77. Komiteti Këshillimor nxit fuqimisht autoritetet që të bëjnë më shumë përpjekje për parandalimin, luftën dhe ndëshkimin e pabarazisë dhe diskriminimit që vuajnë romët në mënyrë të vazhdueshme. Autoritetet, duhet të përshkallëzojnë përpjekjet, veçanërisht në nivel vendor, për të përmirësuar kushtet e jetesës së romëve dhe për të nxitur integrimin e tyre në shoqëri. Autoritetet duhet të sigurojnë që personat e interesuar të kenë mundësinë të marrin pjesë në mënyrë të efektshme në proceset e konsultimit dhe vendimmarrjes që lidhen me këto përmirësime.

78. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të garantojnë financimin e nevojshëm për zbatimin efektiv të Planit Kombëtar të Veprimit 2010-2015 dhe të projekteve të tjera të infrastrukturës.

Neni 5 i Konventës Kuadër

Politika për mbështetjen e kulturave të minoriteteve

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

79. Në ciklet e mëparshme të monitorimit Komiteti Këshillimor u ka kërkuar autoriteteve të hartojnë një politikë të mirëfilltë për mbështetjen e kulturave të minoriteteve nëpërmjet krijimit të një fondi të posaçëm për promovimin e identiteteve kulturore.

Situata aktuale

80. Komiteti Këshillimor vëren me keqardhje që nuk ka pasur ndonjë ndryshim që nga cikli i fundit i monitorimit për sa i takon hartimit të një politike për mbështetjen e kulturave të minoriteteve. Ndonëse në Planin Kombëtar për implementimin e Marrëveshjes së Stabilizimit dhe Asociimit mes Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian (2007-2013) përmendet krijimi i një fondi të posaçëm me qëllim ruajtjen dhe zhvillimin e kulturave të minoriteteve, një fond i tillë nuk është krijuar ende.

81. Është veçanërisht shqetësuese se, sipas Raportit Kombëtar, mbështetja për kulturat e minoriteteve në vitin 2009 konsistonte vetëm në dhënien e një kontributi financiar nga Ministria e Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve për dy aktivitete kulturore: “Dita kombëtare e muzikës tradicionale rome” dhe “Shqipëria në simbiozë me minoritetet”, si dhe për Festivalin Folklorik Kombëtar në Gjirokastër dhe botimin e një reviste e cila trajton kryesisht çështje sociale dhe kulturore të romëve.

82. Nuk ka parashikime për mbështetjen e botimit të librave në gjuhët e minoriteteve kombëtare.

Rekomandim

83. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet shqiptare që të hartojnë një politikë të mirëfilltë për mbështetjen e kulturave të minoriteteve si dhe të krijojnë një fond për promovimin e identiteteve kulturore, siç parashikohet edhe në Planin Kombëtar të Veprimit për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizimit dhe Asociimit mes Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian.

Neni 6 i Konventës Kuadër

Toleranca dhe dialogu ndërkulturor

Rekomandime nga ciklet e mëparshme të monitorimit

84. Në ciklet e mëparshme të monitorimit, Komiteti Këshillimor u ka bërë thirrje autoriteteve që të ndërmarrin masa shtesë me qëllim trajtimin e incidenteve të intolerancës dhe armiqësisë, kryesisht kundër romëve, nëpërmjet rritjes së ndërgjegjësimit mbi nevojat e këtyre komuniteteve, sidomos mes grupeve profesionale, siç janë oficerët e zbatimit të ligjit, gjyqësori dhe media.

Situata Aktuale

85. Komiteti Këshillimor vëren se në Shqipëri përgjithësisht mbizotëron një klimë respekti e tolerance dhe përfaqësuesit e minoriteteve kombëtare raportuan se incidentet me motive racizmi apo të intolerancës etnike kanë qenë të rralla.

86. Komiteti Këshillimor vëren me shqetësim të thellë sulmin zjarrvënës ndaj banesave rome ku strehoheshin rreth 40familje në qendër të Tiranës në shkurt 2011, i cili pati si pasojë lëndime

serioze dhe shpërnguljen e një numri të madh njerëzish, përfshirë edhe fëmijë(shih, gjithashtu, komentin nën Nenin e mësipërm 4). Këto viktime mbetën të pastrehë për shkak të sulmit dhe ende nuk u është ofruar strehim i përshtatshëm. Në kohën kur Komiteti Këshillimor realizoi vizitën e tij, ata jetonin në tenda, pavarësisht premtimeve të përsëritura se do t'u ofrohej strehim i përshtatshëm para fillimit të dimrit. Situata e viktimave të zjarrvënies ishte përkeqësuar nga fakti se ata ishin vendosur përkohësisht në periferi të qytetit, pa akses të mjaftueshëm në shkolla apo punësim.

87. Për Komitetin Këshillimor përbën shqetësim të madh fakti që organet e zbatimit të ligjit nuk ndërmorën hapat e duhur për të mbrojtur viktimat e këtij sulmi. Për shembull, në kohën e vizitës së Komitetit Këshillimor, ankesat e tyre nuk ishin regjistruar në mënyrën e duhur, nuk ishin kryer hetime për veprat penale që ishin kryer dhe vendimi i formës së prerë nga gjykata nuk kishte dalë ende. Ky qëndrim nga ana e policisë dëshmon për mungesë të dukshme të ndërgjegjësimit të tyre në lidhje me çështjet e antidiskriminimit, madje edhe për paragjykitime raciale.

88. Komiteti Këshillimor është, po ashtu, i shqetësuar nga informacionet e marra prej përfaqësuesve romë se, në testimet që ata kishin kryer, romët kishin qenë viktime të diskriminimit në formën e refuzimit për t'u pranuar në disa vende publike, ndërkohë që joromët nuk kishin hasur pengesa të tilla.

89. Në këtë kontekst, Komiteti Këshillimor vëren se, në mungesë të statistikave të përgjithshme mbi krimet e motivuara nga urrejtja raciale, është e vështirë për autoritetet që të ndërmarrin masa efektive parandaluese dhe të hartojnë strategji për të luftuar veprat penale që kryhen për motive raciale dhe ksenofobike.

Rekomandime

90. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të ndërmarrin masa më energjike, më të shpejta dhe më të efektshme për parandalimin, hetimin dhe ndjekjen penale të autorëve të veprave penale që kryhen për motive raciale dhe ksenofobike dhe të sigurojnë monitorim të vazhdueshëm të këtij fenomeni në shoqëri.

91. Autoritetet duhet të shtojnë përpjekjet për marrjen e masave që rrisin ndërgjegjësimin për çështjet që lidhen me tolerancën dhe antidiskriminimin, të cilat duhet të synojnë trajnimin e oficerëve të zbatimit të ligjit, medias, gjyqësorit, si dhe informimin e publikut.

Marrëdhëniet me policinë

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

92. Në ciklet e mëparshme të monitorimit Komiteti Këshillimor ka nxitur autoritetet që të zgjerojnë monitorimin ndaj sjelljes së policisë nëpërmjet krijimit të një procesi të pavarur të shqyrtimit, si dhe të vendosin sanksione të përshtatshme në rastet e keqtrajtimit apo të diskriminimit nga ana e policisë.

93. Po kështu, Komiteti Këshillimor ka ftuar autoritetet që të zgjerojnë programet e trajnimit për policinë në lidhje me ndalimin e diskriminimit dhe standardet e Konventës Kuadër, si dhe të promovojnë rekrutimin në trupën e policisë të personave që u përkasin minoriteteve, veçanërisht atyre rome dhe egjiptiane, duke u ofruar *inter alia* kurse trajnimi që do t'u mundësonin atyre konkurrimin për këto pozicione.

Situata aktuale

94. Komiteti Këshillimor vëren se numri i iniciativave të ndërmarra nga autoritetet gjatë katër viteve të fundit për të luftuar diskriminimin ka sjellë rritje të ndërgjegjësimit mbi të drejtat e njeriut dhe rritje të standardeve profesionale të oficerëve të policisë.

95. Që nga viti 2008, sipas Raportit Kombëtar, të gjithë oficerët e policisë kanë marrë trajnim bazë policor prej 22 javësh ku, mes çështjeve të tjera, janë trajtuar edhe për të drejtat e njeriut dhe të drejtat e personave të privuar nga liria. Drejtoria e Standardeve Profesionale pranë Drejtorisë së Përgjithshme të Policisë së Shtetit ka mandatin për të monitoruar dhe ndëshkuar sjelljet e papërshtatshme nga ana e policisë, në mënyrë të veçantë gjatë shoqërimit, ndalimit, arrestimit dhe trajtimit në mjediset e policisë.

96. Përveç kësaj, Komiteti Këshillimor vëren se, në vitin 2008 është krijuar, nën autoritetin e Drejtorisë së Standardeve Profesionale, Sektori i Ankesave dhe Disiplinës. Ai ka për detyrë zbatimin e Rregullave dhe Rregullores të Disiplinës së Policisë së Shtetit dhe marrjen e masave të përshtatshme për çdo shkelje.

97. Komiteti Këshillimor mirëpret, gjithashtu, miratimin nga ana e Policisë së Shtetit të Planit të Veprimit “Për parandalimin dhe luftën kundër racizmit dhe diskriminimit racial”. Ky Plan Veprimi përcakton masat dhe detyrat që duhet të vihen në zbatim nga autoritetet qendrore dhe vendore, veçanërisht nëpërmjet rritjes së ndërgjegjësimit të policisë mbi të drejtat e njeriut, vendosjes së kontakteve me përfaqësues të minoriteteve për të lehtësuar identifikimin e rasteve të shkeljeve të të drejtave të tyre ligjore dhe kushtetuese, parandalimit dhe luftës ndaj akteve diskriminuese, luftës kundër trafikimit, përfshirjes së oficerëve të policisë nga minoritetet në zonat e patrullimit ku jeton një numër i konsiderueshëm i minoriteteve kombëtare, si dhe nëpërmjet promovimit të rekrutimit të personave që u përkasin minoriteteve. Komiteti Këshillimor vëren se, me qëllim që masat e mësipërme të jenë të efektshme, ato duhet të vëzhgohen dhe monitorohen rigorozisht, gjatë gjithë kohës, nga të gjitha nivelet e organeve të zbatimit të ligjit.

98. Komiteti Këshillimor vëren, gjithashtu, krijimin në vitin 2008 të Mekanizmit Kombëtar për Parandalimin e Torturës, Trajtimin apo Ndëshkimin Çnjerëzor ose Poshtëruës, si autoritet i veçantë brenda strukturës së Zyrës së Avokatit të Popullit, drejtpërdrejt përgjegjës për monitorimin e trajtimit të personave të privuar nga liria dhe për mbrojtjen nga tortura dhe ndëshkimi mizor, çnjerëzor dhe poshtëruës.

99. Komiteti Këshillimor bashkohet me konkluzionet e Komitetit Evropian për Parandalimin e Torturës dhe Trajtimin apo Ndëshkimin Çnjerëzor apo Poshtëruës (CPT)⁷, i cili shprehet se këto masa kanë nisur të japin rezultate dhe se janë vënë re një sërë përmirësimesh në këtë fushë.

Rekomandime

100. Komiteti Këshillimor fton autoritetet që të vazhdojnë monitorimin e sjelljes dhe qëndrimit të policisë dhe personelit të burgjeve nëpërmjet strukturave ekzistuese të mbikëqyrjes, me qëllim që të sigurohet respektimi i standardeve evropiane dhe të vihen në zbatim sanksionet e duhura në rastet kur provohet që ka pasur shkelje të të drejtave të njeriut.

101. Komiteti Këshillimor bën thirrje për më shumë përpjekje për rekrutimin e personave nga minoriteti rom në forcat e policisë dhe në organet e tjera të zbatimit të ligjit.

⁷ Shih Raportin për qeverinë shqiptare pas vizitës së Komitetit Evropian për Parandalimin e Torturës dhe Trajtimin ose Ndëshkimin Çnjerëzor apo Poshtëruës (CPT) nga 16 deri 20 qershor 2008
<http://www.cpt.coe.int/documents/alb/2009-06-inf-eng.pdf>)

Trafikimi i personave që u përkasin minoriteteve romë dhe egjiptiane

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

102. Në ciklet e mëparshme të monitorimit Komiteti Këshillimor ka ftuar autoritetet që të mbledhin të dhëna mbi trafikimin dhe të përshkallëzojnë përpjekjet për të krijuar një klimë besimi dhe bashkëpunimi me komunitetet e cënueshme për trajtimin e problemeve të trafikimit.

103. Po kështu, Komiteti Këshillimor ka ftuar autoritetet që të marrin më shumë masa në fushën e mbrojtjes së viktimave dhe dëshmitarëve në procedimet që lidhen me trafikimin, të bëjnë më shumë për rehabilitimin e viktimave dhe që, krahas agjensive joqeveritare, të luajnë një rol më të madh për parandalimin e trafikut.

Situata aktuale

104. Komiteti Këshillimor vëren se Shqipëria ka ratifikuar Konventën e Këshillit të Evropës për Veprim kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore në 2007 dhe se autoritetet kanë ndërmarrë disa hapa të rëndësishëm në luftën kundër trafikimit të qenieve njerëzore. Vlerësohet veçanërisht krijimi i Zyrës së Koordinatorit Kombëtar për Luftën kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore, i Task Forcës Kombëtare Antitrafik dhe i mekanizmit kombëtar të referimit.

105. Komiteti Këshillimor vëren, gjithashtu, se Konventa për Veprim kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore ka hyrë në fuqi në Shqipëri në shkurt 2008 dhe se Grupi i Ekspertëve për Veprim kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore (GRETA) ka kryer një vizitë monitoruese në Shqipëri në fillim të vitit 2011. Raporti dhe rekomandimet e tij do të botohen së shpejti.

106. Komiteti Këshillimor vëren se Qendra Kombëtare e Pritjes së Viktimave të Trafikimit, nën kujdesin e Ministrisë së Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta, si dhe tri streha të tjera në Elbasan, Vlorë dhe Tiranë, ofrojnë asistencë falas për viktimat e trafikimit. Në 2010, qendrat ekzistuese kanë akomoduar 97 personave, duke u ofruar atyre asistencë mjekësore, këshillim dhe programe të individualizuara riintegrimi.

107. Komiteti Këshillimor vëren se autoritetet pranojnë faktin se fëmijët romë janë veçanërisht të rrezikuar nga trafikimi, kryesisht drejt Greqisë fqinje dhe rrjedhimisht kanë nevojë për përkujdesje dhe mbrojtje të posaçme. Autoritetet e dy vendeve, në vitin 2006, kanë miratuar një marrëveshje për Mbrojtjen dhe Asistencën ndaj Viktimave të Trafikimit, e cila synonte krijimin e kuadrit ligjor për mbrojtjen, asistimin, riatdhesimin dhe rehabilitimin e viktimave të trafikimit. Një dokument i ngjashëm është nënshkruar edhe me ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë dhe Kosovën.⁸

108. Komiteti Këshillimor vëren se shifrat e Policisë së Shtetit tregojnë se numri i rasteve të pretenduara të trafikimit të fëmijëve ka rënë në mënyrë domethënëse gjatë viteve të fundit, me katër raste të hetuara gjatë 2009-ës dhe vetëm një rast gjatë 2010-ës.

Rekomandim

109. Komiteti Këshillimor fton autoritetet, që përveç adresimit të të gjitha rekomandimeve të bëra nga Grupi i Ekspertëve për Veprim kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore, të trajtojnë edhe shkaqet që qëndrojnë në themel të trafikimit, siç janë marginalizimi brenda shoqërisë, varfëria dhe braktisja e shkollës, të cilat ndikojnë më së shumti komunitetin rom.

⁸Në këtë tekst të gjitha referencat në lidhje me Kosovën, territorin, institucionet apo popullsinë e saj do të kuptohen në përputhje të plotë me Rezolutën 1244 të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara dhe pa asnjë paragjykim ndaj statusit të Kosovës.

Neni 8 i Konventës Kuadër

Liria e besimit, organizimit fetar, kthimi i pronave të organizatave fetare

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

110. Në ciklet e mëparshme të monitorimit, Komiteti Këshillimor ka inkurajuar autoritetet shqiptare që të vazhdojnë punën për hartimin e një ligji për lirinë e besimit fetar.

111. Komiteti Këshillimor ka ftuar, gjithashtu, autoritetet që të sigurojnë që procesi në vazhdim i kthimit të pronave që u përkasin komuniteteve fetare dhe i kompensimit të tyre të jetë i drejtë dhe i barabartë.

Situata aktuale

112. Komiteti Këshillimor vëren me keqardhje se nuk ka pasur ndryshim që nga cikli i mëparshëm i monitorimit për sa i përket miratimit të një ligji për lirinë e besimit fetar. Nuk janë ndjekur rekomandimet e bëra nga Komisioni i Venecias në 2007 dhe nga Këshilli Konsultativ për Lirinë e Fesë ose Besimit i OSBE/ODIHR, 2009, në lidhje me projekt-ligjin “Për lirinë e besimit fetar, organizimeve fetare dhe marrëdhënieve të ndërsjella me shtetin”.

113. Megjithatë, Komiteti Këshillimor vëren se, bazuar në Nenin 10 të Kushtetutës së Shqipërisë, i cili parashikon marrëveshje të veçanta dypalëshe për rregullimin e marrëdhënieve mes qeverisë dhe komuniteteve fetare, autoritetet kanë finalizuar, në vitin 2002, një marrëveshje me Kishën Katolike dhe, në tetor 2008, me komunitetin musliman, ortodoks, protestant dhe atë bektashian. Më tej, Komiteti Këshillimor vëren se, pas miratimit të marrëveshjeve dypalëshe të sipërpërmendura, Agjensia Shtetërore për Kthimin dhe Kompensimin e Pronave është udhëzuar që t’i japë përparësi kthimit të pronave që u përkasin komuniteteve fetare.

114. Autoritetet kanë rënë dakord për ndërtimin e Katedrales Ortodokse në qendër të Tiranës, e cila do të jetë më e madhja në Ballkan, në një truall që i është dhënë Kishës Ortodokse si kompensim për tokat e sekuestruara nga regjimi komunist. Po kështu, duhet të vihet në dukje se autoritetet e Bashkisë së Tiranës kanë dhënë së fundmi një leje ndërtimi për Komunitetin Islamik për ndërtimin e një xhamie të re.

115. Komiteti Këshillimor vëren, gjithashtu, se pretendimet e tjera për prona në të gjithë vendin, si dhe kërkesat për kthimin e ikonave fetare dhe dorëshkrimeve me vlerë, të sekuestruara nga regjimi komunist dhe që gjenden në arkivat kombëtare, nuk janë zgjidhur ende.

116. Së fundmi, Komiteti Këshillimor vëren se censusi i vitit 2011, për herë të parë që prej vitit 1930, përfshin një pyetje të hapur opsionale për besimin fetar. Komiteti Këshillimor vlerëson se të dhënat e mbledhura mbi përbërjen fetare të shoqërisë shqiptare do t’u japin mundësi autoriteteve të hartojnë politika më efektive dhe më të përshtatshme me qëllim që të garantojnë të drejtën e fesë ose besimit.

Rekomandime

117. Komiteti Këshillimor nënvizon inkurajimin që autoritetet shqiptare të vazhdojnë punën për hartimin e “projekt-ligjit për lirinë e fesë”, në përputhje të plotë me standardet ndërkombëtare që zbatohen në këtë fushë.

118. Komiteti Këshillimor, po ashtu, nxit autoritetet që të shtojnë përpjekjet për të kthyer pronat që u përkasin komuniteteve fetare, si dhe për të dhënë kompensim të drejtë dhe të barabartë.

119. Komiteti Këshillimor u kërkon autoriteteve që të përdorin informacionin mbi përbërjen fetare të popullsisë, të nxjerrë nga censusi i 2011, si tregues për hartimin e politikave dhe ligjeve për mbrojtjen efektive të lirisë së fesë dhe besimit, në përputhje me dispozitat dhe standardet ndërkombëtare që lidhen me mbledhjen e të dhënave.

Neni 9i Konventës Kuadër

Media e shkruar në gjuhët e minoriteteve

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

120. Në dy ciklet e mëparshme të monitorimit Komiteti Këshillimor u ka kërkuar autoriteteve shqiptare që të mbështesin përpjekjet e minoriteteve me qëllim që ato të kenë mundësi të vazhdojnë nxjerrjen e botimeve të rregullta në gjuhët e tyre.

Situata aktuale

121. Komiteti Këshillimor vëren me keqardhje se nuk ka pasur ndryshim që prej ciklit të mëparshëm të monitorimit në lidhje me median e shkruar në gjuhët e minoriteteve. Autoritetet nuk ofrojnë asnjë lloj mbështetjeje për median në gjuhët e minoriteteve.

122. Komiteti Këshillimor vëren, megjithatë, se një numër gazetash në gjuhën greke, me financim dhe pronësi private, si psh: “Laiko Vima”, botohen në intervale të ndryshueshme në Gjirokastrë, ndërsa në Tiranë ka filluar të botohet së fundmi një gazetë në gjuhën maqedonase e quajtur “Ilinden”.

Rekomandime

123. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të ofrojnë mbështetje financiare për median e shkruar në gjuhët e minoritetit me qëllim që të sigurohet botimi i rregullt.

Mediat Transmetuese

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

124. Në dy ciklet e mëparshme të monitorimit Komiteti Këshillimor ka ftuar autoritetet që të fillojnë, pa vonesa të mëtejshme, procesin e rishikimit të kuadrit ligjor për mediat transmetuese me qëllim që të sigurohet mbulim i mjaftueshëm për secilin minoritet. Komiteti Këshillimor vlerëson se autoritetet duhet të shohin mundësinë e shtrirjes së transmetimeve publike rajonale në gjuhët e minoriteteve.

125. Komiteti Këshillimor ka ftuar gjithashtu autoritetet që t’i kushtojnë kujdes të posaçëm komuniteteve më të vogla, për të siguruar më shumë vëmendje ndaj nevojave të tyre.

Situata aktuale

126. Situata në lidhje me legjislacionin për mediat transmetuese nuk ka ndryshuar që prej ciklit të mëparshëm të monitorimit. Stacionet publike lokale të radios dhe televizionit në Gjirokastrë transmetojnë disa programe në gjuhën greke.

127. Komiteti Këshillimor vëren se nuk ka pengesa ligjore për transmetuesit televizivë dhe radiofonikë privatë dhe se, sipas informacionit të dhënë në Raportin Kombëtar, ka nëntëdhjetë transmetues televizivë privatë dhe pesëdhjetë e gjashtë transmetues radiofonikë. Komiteti Këshillimor vëren se, sipas të njëjtit burim, dy stacione televizive me pronësi private në gjuhën greke, *Armonia* dhe *ALPO* dhe dy stacione radiofonike, *Armonia* and *Saranda*, kanë marrë licencën për të operuar në Shqipëri. Komiteti Këshillimor vë gjithashtu në dukje se stacioni

radiofonik *Prespa* transmeton programe në gjuhën maqedonase dhe stacioni *Radio Sot-7* në Tiranë transmeton në gjuhën rome.

Rekomandime

128. Komiteti Këshillimor rithekson ftesën për autoritetet që të rishikojnë, pa vonesë të mëtejshme, kuadrin ligjor për mediat transmetuese me qëllim që të sigurohet akses i përshtatshëm në media për personat që u përkasin minoriteteve kombëtare, në përputhje me Nenin 9, pikën 4 të Konventës Kuadër.

129. Komiteti Këshillimor u bën, po kështu, thirrje autoriteteve që të sigurojnë që rrjetet publike radiofonike dhe televizive të zgjerojnë ofertat e tyre, duke përfshirë programe në gjuhët e minoriteteve, sipas dispozitave përkatëse të Konventës Kuadër.

Neni 10 i Konventës Kuadër

Përdorimi i gjuhëve të minoriteteve në marrëdhëniet me autoritetet e administratës

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

130. Në ciklet e mëparshme të monitorimit, Komiteti Këshillimor ka ftuar autoritetet që të miratojnë legjislacionin që do të lejonte përdorimin e gjuhëve të minoriteteve në marrëdhëniet me autoritetet e administratës mbi bazën e kritereve të përcaktuara qartë, në përputhje me Nenin 10, pika 2 të Konventës Kuadër.

Situata aktuale

131. Komiteti Këshillimor shpreh keqardhje që situata e përdorimit të gjuhëve të minoriteteve në marrëdhënie me autoritetet e administratës nuk ka ndryshuar që nga cikli i mëparshëm i monitorimit. Ligji për përdorimin e gjuhëve të minoriteteve, i cili renditet si një prej masave afatshkurtra në Planin Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizimit dhe Asociimit mes Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian,(2007-2013) nuk është hartuar ende.

132. Mbeten në fuqi një sërë marrëveshjesh të cilat u japin mundësi personave që u përkasin minoriteteve kombëtare të përdorin gjuhët e tyre në situata të veçanta, të nënshkruara mes qeverisë qendrore dhe njësisive të qeverisjes vendore. Megjithatë, siç është vënë në dukje nga Komiteti Këshillimor në Opinionin e tij të dytë, formulimi i këtyre marrëveshjeve është i mjegullt, fuqia e tyre ligjore e paqartë dhe, për më tepër, ato u lejojnë diskrecion të tepërt autoriteteve vendore në trajtimin e çështjeve në fjalë.

Rekomandim

133. Në dritën e Opinionit të Dytë të Komitetit Këshillimor dhe rezolutës së Komitetit të Ministrave që e pasoi atë, ResCMN (2009)5, Komiteti Këshillimor nxit autoritetet shqiptare që të bëjnë ndryshime ligjore për përdorimin e gjuhëve të minoriteteve në marrëdhëniet me autoritetet e administratës dhe të miratojnë praktikën përkatëse, në pajtim me Nenin 10, pika 2 e Konventës Kuadër.

Neni 11 i Konventës Kuadër

Emrat në gjuhët e minoriteteve

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

134. Në dy ciklet e mëparshme të monitorimit Komiteti Këshillimor ka ftuar autoritetet që të sigurojnë që procedura e re, e thjeshtuar që u lejon personave që u përkasin minoriteteve kombëtare të përdorin format tradicionale të emrave të tyre të monitorohen dhe zbatohen me kujdes në praktikë.

Situata aktuale

135. Komiteti Këshillimor vëren me kënaqësi se përfaqësuesit e minoriteteve kombëtare me të cilët u diskutua gjatë vizitës nuk raportuan vështirësi sa i takon rikthimit tek përdorimi i formave tradicionale të emrave të tyre. Megjithatë, ai vëren se një numër njerëzish kanë dëshmuar se kostoja e ndryshimit të identitetit dhe dokumenteve të tjera zyrtare përbën një barrë të konsiderueshme financiare, e cila sjell efekt frenues tek personat me burime financiare të kufizuara që u përkasin minoriteteve kombëtare.

Rekomandim

136. Komiteti Këshillimor fton autoritetet që të shohin mundësinë, në konsultim me përfaqësuesit e minoriteteve kombëtarë, për të ndërmarrë masa që do të lehtësonin procedurën e rikthimit tek përdorimi i formave tradicionale të emrave për personat që u përkasin minoriteteve kombëtare.

Treguesit topografikë në gjuhët e minoriteteve

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

137. Në ciklet e mëparshme të monitorimit, Komiteti Këshillimor u ka kërkuar autoriteteve që të përcaktojnë një kuadër të qartë ligjor për përdorimin e gjuhëve të minoriteteve për të vendosur emrat tradicionalë vendas, emrat e rrugëve dhe treguesit e tjerë topografikë.

Situata aktuale

138. Komiteti Këshillimor mirëpret vendimin e marrë në mars 2008 nga Këshilli i Ministrave “Për përcaktimin e specifikimeve teknike të tabelave të emërtimeve të parqeve, shesheve, bulevardëve dhe të numërtimeve të banesave”. Një nga dispozitat e kësaj rregulloreje përcakton që “në njësitë vendore ku jetojnë minoritete kombëtare dhe në rast kërkese nga ana e tyre, tabelat do të shkruhen në dy gjuhë, në përputhje me specifikimet teknike të këtyre tabelave dhe duke ruajtur të njëjtat përmasa të shkronjave në të dyja gjuhët”.

139. Komiteti Këshillimor vëren me keqardhje se vendimi i lartpërmendur nuk trajton çështjen e emërtimeve të qyteteve apo fshatrave në gjuhën e një minoriteti. Komiteti Këshillimor shpreh keqardhjen se në vendimin e mësipërm nuk përcaktohet as pragu i numrit që duhet të arrijë popullsia minoritare në një bashki, me qëllim që kjo e fundit të jetë ligjërish e detyruar të marrë në shqyrtim kërkesën për të vendosur emërtimet e rrugëve në gjuhën e minoritetit, dhe as nuk përvijon procedurën që duhet ndjekur.

140. Komiteti Këshillimor shpreh keqardhjen që në Raportin Kombëtar nuk jepen shifra për numrin e bashkive në të cilat po zbatohet rregullorja për vendosjen e emërtimeve tradicionale vendase, emërtimeve të rrugëve dhe treguesve të tjerë topografikë.

Rekomandim

141. Në dritën e Opinionit të Dytë të Komitetit Këshillimor dhe Rezolutës së Komitetit të Ministrave ResCMN(2009)5 në vijim të tij, Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të marrin masat e duhura për ta sjellë legjislacionin dhe praktikën në këtë fushë në përputhje me Nenin 11, pika 3 të Konventës Kuadër.

Neni 12 i Konventës Kuadër

Aksesi i romëve në arsim

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

142. Në ciklet e mëparshme të monitorimit Komiteti Këshillimor ka nxitur autoritetet që të trajtojnë në mënyrë energjike çështjen e shkollimit të fëmijëve romë. Në mënyrë të veçantë, u ka kërkuar autoriteteve që të sigurojnë që fëmijët pa certifikata lindjeje të mos pengohen për t'u regjistruar në shkollë. Autoriteteve shqiptare u është kërkuar, gjithashtu, që të mbledhin të dhëna për përqindjen e regjistrimit të fëmijëve romë në shkollë.

143. Komiteti Këshillimor u ka kërkuar autoriteteve që të alokojnë burimet e duhura për arsimin parashkollor.

144. Së fundmi, Komiteti Këshillimor ka fluar autoritetet të marrin masa për të luftuar analfabetizmin tek romët, përfshirë edhe tek romët në moshë të rritur.

Situata aktuale

145. Komiteti Këshillimor vëren se gjatë viteve të fundit autoritetet kanë ndërmarrë hapa të rëndësishëm në lidhje me shkollimin e fëmijëve romë, veçanërisht në kuadër të Strategjisë Kombëtare për Përmirësimin e Kushteve të Jetesës së Komunitetit Rom. Autoritetet kombëtare dhe ato vendore, donatorët ndërkombëtarë dhe organizatat e shoqërisë civile kanë bashkërenduar përpjekjet për të hapur dhe mbështetur mjedise për arsimin parashkollor në lagje ku banojnë një numër i konsiderueshëm romësh. Këto nisma për ngritjen e arsimit parashkollor për fëmijët romë janë vazhdim i një skemë të mëparshme, të zbatuar në 2004-2006, për të ndërtuar dhe rehabilituar shkollat në të gjithë vendin, përfshirë edhe në lagjet e banuara nga romët.

146. Komiteti Këshillimor mirëpret faktin që Ministria e Arsimit dhe Shkencës është angazhuar që prej vitit 2008 për krijimin e një baze të dhënash për regjistrimin në shkollë të fëmijëve romë, çka do të bëjë të mundur vlerësimin e progresit të arritur, si dhe orientimin e politikave të ardhshme për rritjen e regjistrimeve.

147. Komiteti Këshillimor gjithashtu vëren se, prej disa vitesh tashmë, Ministria e Arsimit dhe Shkencës ka zbatuar projekte që synojnë të ndihmojnë grupet vulnerabël, përfshirë edhe romët, duke siguruar tekste shkollore falas për fëmijët me prindër të papunë. Komiteti Këshillimor vëren, gjithashtu, se në vitin 2006 Ministria e Arsimit dhe e Shkencës nxori një urdhër që lejonte regjistrimin në shkollë të fëmijëve romë pa certifikatë lindjeje. Kjo masë ka dhënë disa rezultate pozitive në rritjen e numrit të fëmijëve romë që ndjekin shkollën. (shih, po ashtu, komentimin që lidhet me këtë nën nenin 4).

148. Komiteti Këshillimor mirëpret informacionin e dhënë nga Ministria e Arsimit dhe Shkencës për projektin e shkollimit "Shansi i dytë", i nisur në vitin 2004, që synon të ndihmojë

fëmijët që kanë braktisur shkollën për t'u rikthyer në sistemin shkollor. Sipas shifrave zyrtare, mbi 50% nga 469 nxënësit e përfshirë në këtë skemë i përkisnin komunitetit rom.⁹

149. Komiteti Këshillimor mirëpret aplikimin e bursave të destinuara për fëmijët romë, të cilat u janë dhënë 560 fëmijëve romë që ndjekin ciklin parashkollor, 2,888 fëmijëve romë që ndjekin arsimin nëntëvjeçar dhe të mesëm në vitin 2010/11, si dhe dhënien e 20 bursave për studentët romë në universitete.

150. Megjithë këtë situatë, Komiteti Këshillimor është i shqetësuar nga studimet që tregojnë se numri i fëmijëve romë të mbetur jashtë sistemit vazhdon të mbetet në nivel alarmant, ku vetëm 13.5% e fëmijëve romë të moshës tre deri pesë vjeç ndjekin arsimin parashkollor dhe më pak se 50% e fëmijëve romë të moshës 6 deri 16 vjeç ndjekin arsimin nëntëvjeçar dhe atë të mesëm. Për më tepër, 43% e adoleshentëve romë të moshës 15 deri 16 vjeç janë analfabetë.¹⁰ Përtej moshës minimale për largimin nga shkolla, vetëm 12 % e romëve nga mosha 16 deri 19 vjeç ndjekin shkollën e mesme, përkundrejt shifrës prej 78 % për pjesën tjetër të popullsisë, ndërsa vetëm 2% e romëve vazhdojnë arsimin e lartë.¹¹ Komiteti Këshillimor vëren më tej se, sipas të dhënave të mbledhura në vitin 2004,¹² vetëm 58% e grave romë dinë të shkruajnë dhe të lexojnë përkundrejt 66 përqind të burrave romë.

151. Komiteti Këshillimor vlerëson se të dhënat e ndara sipas moshës, gjinisë dhe shpërndarjes gjeografike, të parashikuara në censusin e 2011-ës, mund të ndihmojnë autoritetet, nëpërmjet sigurimit të informacionit të nevojshëm, për zhvillimin e mëtejshëm të politikave për të luftuar analfabetizmin dhe për marrjen e masave shtesë për adresimin në mënyrë energjike të çështjes së shkollimit të fëmijëve romë.

Rekomandime

152. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të shtojnë përpjekjet për të trajtuar vështirësitë që hasin fëmijët romë në sistemin arsimor në të gjitha nivelet dhe të ofrojnë mbështetje shtesë për programet që lidhen me këtë çështje. Monitorimi dhe vlerësimi sistematik i këtyre programeve është shumë i rëndësishëm. Përfaqësuesit e komuniteteve romë duhet të përfshihen në mënyrë efektive në të gjitha fazat e programeve arsimore, duke përfshirë hartimin, monitorimin dhe vlerësimin e tyre.

153. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të bëjnë përpjekje më të qëndrueshme për të siguruar akses në arsimin parashkollor për të gjithë fëmijët romë dhe të garantojnë që kurrikula e arsimit parashkollor t'i përshtatet larmisë së nevojave dhe përbërjes shumë-gjuhësore të grupeve të përfshira.

154. Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve që të marrin masa urgjente për të trajtuar problemin e analfabetizmit mes romëve në moshë madhore.

⁹Shih <http://europeandcis.undp.org/governance/lgcd/show/B954E273-F203-1EE9-B28319AB82C06004>, Progres Raporti për Zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Përmirësimin e Kushteve të Jetesës së Komunitetit Rom, f. 29.

¹⁰Qendra e Zhvillimeve Njerëzore, Situata e Arsimit e Fëmijëve Romë, Tiranë 2007

¹¹ UNICEF, Ndërprerja e Ciklit të Financimit: Fëmijët romë në Evropën Juglindore, Beograd, 2007, f. 57

¹² Shih raportin e PNUD-it mbi Cënueshmërinë Sociale të Fëmijëve Romë në Shqipëri, Tiranë 2006, f. 23 http://europeandcis.undp.org/uploads/public/File/rbec_web/vgr/Albanian_Roma_Report_english_reduced.pdf

Neni 14 i Konventës Kuadër

Mësimi i gjuhëve të minoriteteve dhe mësimdhënia në këto gjuhë

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

155. Në ciklet e mëparshme të monitorimit, Komiteti Këshillimor ka nxitur autoritetet që të tregojnë fleksibilitet në zbatimin e kriterëve për hapjen e një klase në gjuhën e minoritetit dhe të gjejnë mundësi për thjeshtëzimin e sistemit, me qëllim që të mos ketë disa kategori në lidhje me të drejtën për të marrë mësim në gjuhët e minoriteteve. Veç kësaj, Komiteti Këshillimor u ka kërkuar autoriteteve që, në vendimmarrjen për ekzistencën e nevojës për hapjen e një klase në gjuhën e minoritetit, të mos marrin për bazë prejardhjen etnike, ashtu si ajo është shënuar në certifikatat e lindjes.

Situata aktuale

156. Komiteti Këshillimor vëren me keqardhje se situata për sa i takon mësimin të gjuhëve të minoriteteve dhe mësimdhënies në këto gjuhë mbetet, në pjesën më të madhe, e pandryshuar që prej ciklit të fundit të monitorimit. Çështjet e identifikuara si shqetësuese nga Komiteti Këshillimor në atë kohë nuk janë adresuar ende.

157. Komiteti Këshillimor vëren se shkollat në të cilat zhvillohet mësimdhënie në gjuhën greke, gjashtë shkolla fillore dhe dy të mesme, dhe në gjuhën maqedonase katër fillore dhe një shkollë e mesme, vazhdojnë të jenë në “zonat minoritare”, të populluara nga një numër i konsiderueshëm personash që u përkasin këtyre minoriteteve. Kurrikulat në këto shkolla janë përshtatur për të lejuar mësimdhënien e historisë dhe gjeografisë së grupit minoritar në fjalë, ndërkohë që tekstet shkollore janë hartuar nga persona që i përkasin respektivisht minoritetit grek dhe atij maqedonas.

158. Kurset e kualifikimit të mësuesve në shkollat e minoriteteve janë organizuar nga Drejtoritë Arsimore Rajonale të Korçës dhe Gjirokastrës.

159. Komiteti Këshillimor vëren me keqardhje se, sipas informacionit të dhënë nga përfaqësuesit e minoriteteve kombëtare, nuk ka klasa në gjuhët serbe, malazese, vllahe/arumune, pavarësisht nga interesi që kanë shfaqur këto grupe për të pasur mësimdhënie në këto gjuhë. Përfaqësuesit e minoriteteve kombëtare informuan Komitetin Këshillimor se kërkesat që ata kanë bërë për hapjen e klasave që ofrojnë mësim në gjuhët e tyre deri tani janë shpërfillur nga autoritetet. Për shembull, një kërkesë e firmosur nga 70 prindër për mësimin e gjuhës maqedonase në shkollën vendore në Bilisht ishte refuzuar.

160. Komiteti Këshillimor është veçanërisht i shqetësuar nga informacionet e marra se autoritetet kanë ndaluar mësimet private të gjuhës maqedonase për rreth 200 nxënës nga krahina e Golo Brdos.

Rekomandime

161. Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve që të intensifikojnë dialogun me përfaqësuesit e minoriteteve kombëtare me qëllim që të analizojnë kërkesat ekzistuese të minoriteteve, përfshirë edhe ato të grupeve numerikisht më të vogla, për mësimin apo mësimdhënien në gjuhët e tyre të minoritetit.

162. Në mënyrë të veçantë, Komiteti Këshillimor fton autoritetet që të mos mbështeten vetëm në të dhënat për përkatësinë etnike të regjistruara në regjistrat e gjendjes civile, dhe as në rezultatet e censusit të vitit 2011, por të respektojnë parimin e vetëdeklarimit, ndërkohë që për

hapjen e klasave në gjuhët e minoriteteve duhet të marrin në konsideratë si zgjedhjen subjektive, ashtu edhe kriteret objektive që lidhen me identitetin e personave.

Mësimi i gjuhës rome

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

163. Në dy ciklet e mëparshme të monitorimit, Komiteti Këshillimor ka nxitur autoritetet që të hartojnë materiale didaktike në gjuhën rome dhe të ndërmarrin masa me qëllim përgatitjen e stafit mësimor në gjuhën rome.

Situata aktuale

164. Komiteti Këshillimor vëren me interes se reformat e fundit në kurrikulën shkollore në vitin 2009 kanë sjellë si rezultat mundësinë e përfshirjes së mësimi të gjuhës rome në shkolla me kërkesën e prindërve të, së paku, 13 fëmijëve. Megjithatë, Komiteti Këshillimor vëren se kjo mundësi nuk ka çuar ende në organizimin e ndonjë klase për mësimin e gjuhës rome, kryesisht për shkak të mungesës së mësuesve të kualifikuar dhe të kërkesave nga ana e prindërve të fëmijëve romë.

165. Komiteti Këshillimor vëren më tej se, sipas informacioneve të ofruara nga përfaqësuesit e romëve, nuk ka tekste shkollore apo mjete të tjera mësimore ndihmëse në gjuhën rome.

Rekomandim

166. Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve që të marrin masat e duhura për të trajnuar stafin mësimor dhe për të hartuar materialet e duhura për mësimdhënien në gjuhën rome, duke marrë parasysh Kurrikulën Kuadër për Gjuhën Rome¹³, si dhe për të krijuar mundësitë për mësimin e gjuhës rome apo për ofrimin e mësimdhënies në këtë gjuhë, në rastet kur ka kërkesa të mjaftueshme.

Neni 15 i Konventës Kuadër

Organet qeveritare përgjegjëse për minoritetet dhe për dialogun me minoritetet

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

167. Në ciklet e mëparshme të monitorimit Komiteti Këshillimor ka ftuar autoritetet që të rishikojnë organet institucionale që janë përgjegjëse për minoritetet, me synimin për të krijuar dialog të rregullt dhe vendimmarrje të efektshme mes një organi qeveritar me kompetenca vendimmarrëse nga njëra anë dhe organizatave që përfaqësojnë minoritetet e ndryshme, nga ana tjetër.

168. Po kështu, Komiteti Këshillimor u ka kërkuar autoriteteve që t'u japin mundësinë minoriteteve të shprehin interesat e tyre dhe të bashkërendojnë qëndrimet nëpërmjet lehtësimi të krijimit të një organi në formën e një këshilli të minoriteteve.

Situata aktuale

169. Komiteti Këshillimor vëren me keqardhje se situata nuk ka ndryshuar që prej ciklit të mëparshëm të monitorimit dhe se Komiteti Shtetëror i Minoriteteve¹⁴, i ngritur në 2004, vazhdon

¹³ http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Rom_CuFrRomani2008_EN.pdf "Kurrikula kuadër për gjuhën rome", e hartuar në bashkëpunim me Forumin Evropian të Romëve dhe Shtetgarëve. Divizioni i Politikave Gjuhësore, Këshilli i Evropës, Strasburg, 2008.

¹⁴ Vendimi Nr. 127 i Këshillit të Ministrave i 11 marsit 2004 për ngritjen e Komitetit Shtetëror të Minoriteteve

të operojë sipas modelit që u përpunua në fillesat e tij: nga njëra anë, ai është një organ qeveritar që varet drejtpërdrejt nga Kryeministri, nga ana tjetër, anëtarësia e tij, e përbërë nga persona që u përkasin minoriteteve kombëtare, e bën këtë komitet një organ thuajse- përfaqësues, që duket sikur flet në emër të minoriteteve. Në lidhje me këtë, Komiteti Këshillimor vëren se anëtarët e Komitetit Shtetëror emërohen nga autoritetet pa konsultime paraprake me minoritetet kombëtare.

170. Komiteti Këshillimor shpreh keqardhjen që në Komitetin Shtetëror nuk përfaqësohen të gjitha grupet e minoritetit. Për më tepër, ai nuk gëzon pavarësi dhe përbërja e tij është arbitrare. Këto mangësi dëshmojnë se personat që u përkasin disa minoriteteve nuk arrijnë të përfitojnë nga një organ vërtet përfaqësues, i cili të mund të flasë në emër të tyre dhe të mbrojë interesat e tyre për çështje me interes për ta.

Rekomandime

171. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të rishikojnë, mundësisht në kuadrin e hartimit të një ligji të përgjithshëm për minoritetet kombëtare, përbërjen dhe funksionimin e organeve institucionale përgjegjëse për çështjet e minoriteteve, me qëllim që të vendoset një dialog i rregullt dhe vendimmarrje e efektshme mes një organi qeveritar me kompetenca vendimmarrëse nga njëra anë, dhe, nga ana tjetër, organizatave që vërtet përfaqësojnë minoritetet e ndryshme kombëtare.

Pjesëmarrja politike: përfaqësimi dhe procesi zgjedhor

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

172. Në ciklet e mëparshme të monitorimit, Komiteti Këshillimor u ka kërkuar autoriteteve që të shohin mundësitë për rritjen e përfaqësimit në parlament të personave që u përkasin minoriteteve dhe të sigurojnë që personat që kanë qenë të përjashtuar nga procesi zgjedhor për shkak të përdorimit të certifikatave të lindjes si mjet identifikimi, të jenë plotësisht të përfshirë në procesin zgjedhor, nëpërmjet përdorimit të kartave të identitetit apo një sistemi tjetër të përshtatshëm.

Situata aktuale

173. Komiteti Këshillimor vëren se, në Nëntor 2008, është miratuar ligji i ri zgjedhor, që përcakton sistemin proporcional të përfaqësimit bazuar në 12 zona zgjedhore rajonale, me një prag prej 3% për partitë dhe 5% për koalicionet parazgjedhore. Legjislacioni i ri nuk përmban ndonjë dispozitë të veçantë e cila përjashton partitë që përfaqësojnë minoritetet kombëtare nga pragu elektoral apo kuota të përcaktuara për përfaqësuesit e minoriteteve kombëtare.

174. Komiteti Këshillimor vëren se ligji i ri e bën më të vështirë për partitë e vogla që të konkurrojnë në zgjedhje dhe që përfaqësuesit e tyre të zgjidhen në parlament. Nëse pas zgjedhjeve të vitit 2005 në parlament përfaqësoheshin 14 parti politike dhe koalicione, pas zgjedhjeve të vitit ishin vetëm tri parti dhe koalicione në Parlamentin e Shqipërisë. Komiteti Këshillimor vëren se disa anëtarë të parlamentit, përfaqësues të minoriteteve kombëtare, janë zgjedhur ose si anëtarë të partive kryesore politike, ose si rezultat i marrëveshjeve parazgjedhore që partitë e tyre të minoritetit kanë bërë me një parti më të madhe politike.

175. Në nivel vendor, partitë e minoriteteve kombëtare kanë marrë pjesë në zgjedhjet vendore që u mbajtën në majin e vitit 2011 dhe rezultatet kanë qenë të përziera. Komiteti vëren se janë zgjedhur disa kryetarë të njësive të qeverisjes vendore dhe anëtarë të këshillave vendorë, përfaqësues të minoriteteve greke dhe maqedonase, në zonat ku jeton një numër i konsiderueshëm personash nga këto minoritete. Megjithatë, Komiteti Këshillimor vëren se

minoritetet numerikisht më të vogla, veçanërisht romët, nuk përfitojnë nga një përfaqësim i përshtatshëm politik si në nivelin qendror, ashtu edhe në atë vendor.

Rekomandime

176. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet që të marrin në konsideratë masa për përmirësimin e përfaqësimit të minoriteteve kombëtare në asambljetë e zgjedhura, duke larguar të gjitha pengesat e panevojshme, përfshirë edhe ato që janë të parashikuara me ligj.

177. Përpjekje thelbësore duhet të bëhen edhe për promovimin e një përfaqësimi më të mirë të romëve në të gjitha nivelet. Përveç kësaj, vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet përfaqësimit të personave që u përkasin minoriteteve më të vogla në numër.

Pjesëmarrja e romëve në jetën ekonomike dhe sociale

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

178. Në ciklet e mëparshme të monitorimit, Komiteti Këshillimor u ka kërkuar autoriteteve që të bëjnë përpjekje të posaçme për të nxitur punësimin e personave që u përkasin minoriteteve kombëtare. Po kështu, Komiteti Këshillimor ka ftuar autoritetet që të përfshijnë të dhëna specifike mbi pozicionin social-ekonomik të personave që u përkasin minoriteteve kombëtare në studimet statistikore që kryhen në këtë fushë.

Situata aktuale

179. Sipas burimeve të ndryshme joqeveritare, papunësia në radhët e minoritetit rom vijon të mbetet në nivel të papranueshëm. Në një kohë kur përqindja e papunësisë në Shqipëri është rreth 13%, më shumë se 70% e romëve janë të papunë. Një studim i kryer nga PNUD¹⁵ zbulon se të ardhurat mesatare mujore, nga të gjitha burimet, për një anëtar të një familjeje rome janë 68 Euro, përkundëjt 174.5 Euro të popullsisë jo-rome që jeton në të njëjtën lagje me romët.

180. Masat e marra nga Ministria e Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta në kuadrin e Strategjisë Sektoriale për Punësimin dhe Formimin Profesional për periudhën 2007-2013, si dhe në mbështetje të disa politikave të tjera, si për shembull Strategjia Kombëtare për Përfshirjen Sociale, deri më tani nuk kanë dhënë rezultatet e pritshme. Nga 3,223 romë të regjistruar si punëkërkues të papunë në 2008, vetëm 306 janë punësuar me ndërmjetësimin e ofruar nga zyrat e punësimit. Në vitin 2009 janë punësuar vetëm 30 nga 2,629 romët e papunë, të regjistruar në zyrat e punës. Ky numër joproportional i romëve të papunë është tregues i praktikave diskriminuese të sektorit të punësimit në Shqipëri.

181. Komiteti Këshillimor vëren me keqardhje se, sipas Raportit Kombëtar 2008, vetëm 20 punëkërkuesve të papunë romë u është ofruar formim profesional falas.

¹⁵ Shih: Në rrezik: Cënueshmëria sociale e romëve në Shqipëri, Tirana 2006, f. 9
http://intra.undp.org.al/ext/elib/download/?id=841&name=National%20Roma%20Report%20english_reduced.pdf

182. Komiteti këshillimor vëren me shqetësim se situata e strehimit e romëve mbetet shqetësuese. Kushtet e papërshtatshme të jetesës të banorëve romë në disa vendbanime, si për shembull: mungesa e furnizimit me ujë dhe e sistemit të kanalizimeve, si dhe infrastruktura e pamjaftueshme, përfshirë rrugët, janë probleme që përbëjnë shqetësim të madh. Veçanërisht është shqetësues informacioni se, pas një fillimi premtues në 2008-ën, Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit ka ndërprerë financimin për projektet e strehimit dhe infrastrukturës për komunitetet romë më shumë në nevojë.

Rekomandime

183. Komiteti Këshillimor nxit fuqimisht autoritetet që të bëjnë më shumë përpjekje për të parandaluar, luftuar dhe ndëshkuar pabarazinë dhe diskriminimin ndaj romëve në sektorin e punësimit.

184. Autoritetet duhet të shtojnë përpjekjet e tyre, veçanërisht në nivel vendor, me qëllim që të përmirësojnë kushtet e jetesës së romëve dhe të promovojnë integrimin e tyre në shoqëri.

Neni 17 i Konventës Kuadër

Kontaktet ndërkufitare

Rekomandime nga dy ciklet e mëparshme të monitorimit

185. Në dy ciklet e mëparshme të monitorimit, Komiteti Këshillimor u ka kërkuar autoriteteve të lehtësojnë kontaktet ndërkufitare, në bashkëpunim me shtetet fqinje, duke hequr kufizimet e panevojshme në të drejtën e personave që u përkasin minoriteteve, përfshirë romët, që të vendosin dhe ruajnë kontakte përtej kufijve.

Situata aktuale

186. Komiteti Këshillimor vëren se, në nëntor 2010, u hoq regjimi i vizave për qytetarët shqiptarë që udhëtojnë në vendet e zonës Schengen, si dhe për qytetarët e këtyre shteteve që udhëtojnë drejt Shqipërisë. Kjo pasoi disa marrëveshje dypalëshe mes Shqipërisë, nga njëra anë, dhe Malit të Zi e Maqedonisë, nga ana tjetër.

Rekomandim

187. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet shqiptare që, në bashkëpunim me shtetet fqinje, të vazhdojë të kërkojë rrugë për të lehtësuar kontaktet përmes kufijve, duke shmangur kufizimet e panevojshme të të drejtave të personave që u përkasin minoriteteve, përfshirë edhe romët.

III. KONKLUZIONE

188. Komiteti Këshillimor vlerëson se këto komente përmbyllëse mund të shërbejnë si bazë për konkluzionet dhe rekomandimet që do të miratohen nga Këshilli i Ministrave në lidhje me Shqipërinë.

Zhvillime pozitive pas dy cikleve të monitorimit

189. Shqipëria ka pasur një qasje konstruktive ndaj procesit të monitorimit dhe ka ndërmarrë hapa të dobishëm për të bërë të njohura rezultatet e dy cikleve të para të monitorimit. Në korrik 2010 u organizua në Tiranë një seminar vijues lidhur me zbatimin e Konventës Kuadër, me theks të veçantë tek rekomandimet e Komitetit të Ministrave.

190. Përgjithësisht në Shqipëri mbizotëron një klimë respekti dhe tolerance mes minoriteteve kombëtare dhe pjesës tjetër të popullsisë. Në vitin 2010 u miratua ligji i antidiskriminimit dhe u krijua Zyra e Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi. Ligji sjell në sistemin ligjor të Shqipërisë zhvendosjen e barrës së provës dhe përmban një dispozitë që u lejon palëve të treta të ndërhyjnë në cilësinë e *amicus curiae* në çështjet e diskriminimit. Zyra e Avokatit të Popullit vazhdon të luajë rol aktiv në mbrojtjen e të drejtave të njeriut, veçanërisht për rritjen e ndërgjegjësimit të minoriteteve kombëtare dhe për gjetjen e rrugëve për zgjidhjen e problemeve.

191. Autoritetet shfuqizuan në maj 2011 praktikën e regjistrimit të detyrueshëm, në certifikatat e lindjes, të përkatësisë etnike për personat që u përkisnin minoriteteve kombëtare greke dhe maqedonase, bazuar në certifikatat e lindjes së prindërve dhe jo në vetëdeklarimin e personave. Kjo praktikë, e kufizuar vetëm tek minoritetet greke dhe maqedonase dhe e përdorur vetëm në “zonat minoritare”, përbënte diskriminim ndaj personave që u përkisnin minoriteteve të ndryshme kombëtare.

192. Me ndryshimet e bëra në Kodin Penal në vitin 2007 diskriminimi për shkak të seksit, racës, besimit fetar, bindjeve politike, fetare apo shoqërore konsiderohet si rrethanë rënduese në çdo vepër penale. Në vitin 2008, Kodi Penal u ndryshua sërish, duke konsideruar “si kundravajtje penale shpërndarjen e materialeve me përmbajtje raciste dhe ksenofobike nëpërmjet sistemeve kompjuterike si dhe të fyerjeve me motive raciste dhe ksenofobike, qëu referohen shpërndarjes kompjuterike të materialeve që lidhen me genocidin, krimet kundër njerëzimit, racizmin dhe ksenofobinë”.

193. Policia e Shtetit ka miratuar një Plan Veprimi “Për parandalimin dhe luftën kundër racizmit dhe diskriminimit racial”, i cili përcakton masa dhe detyra për rritjen e ndërgjegjësimit të policisë mbi të drejtat e njeriut, vendosjen e kontakteve me përfaqësuesit e minoriteteve me qëllim identifikimin e rasteve të shkeljeve të të drejtave të tyre ligjore dhe kushtetuese dhe për parandalimin dhe luftën kundër akteve diskriminuese. Plani synon, më tej, që të nxisë rekrutimin e personave që u përkasin minoriteteve kombëtare.

194. Është ndryshuar ligjin për gjendjen civile, duke zgjatur afatin e detyrueshëm për regjistrimin e lindjes së fëmijëve nga 45 në 60 ditë dhe duke shfuqizuar gjobat për regjistrimin e vonuar të lindjes, gjë që ka sjellë ulje të numrit të lindjeve të paregjistruara, veçanërisht të fëmijëve romë.

195. Autoritetet kanë ndërmarrë një sërë hapash të rëndësishëm në luftën kundër trafikimit të qenieve njerëzore, siç janë krijimi i Zyrës së Koordinatorit Kombëtar për Luftën kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore, Task Forcës Kombëtare kundër Trafikimit dhe mekanizmit kombëtar të referimit.

196. Gjatë viteve të fundit janë ndërmarrë hapa të rëndësishëm për shkollimin e fëmijëve romë, në veçanti në kuadër të Strategjisë Kombëtare për Përmirësimin e Kushteve të Jetesës së Komunitetit Rom. Autoritetet kombëtare dhe vendore, donatorët ndërkombëtarë dhe organizatat e shoqërisë civile kanë bashkërenduar përpjekjet për të hapur dhe mbështetur institucione të arsimit parashkollor në lagje ku banon një numër i konsiderueshëm romësh. Është shënuar rritje e numrit të fëmijëve romë që ndjekin mësimin, ndërkohë që mirëpritën bursat e veçanta për fëmijët romë.

Çështje shqetësuese pas dy cikleve të monitorimit

197. Nuk ka pasur progres në drejtim të miratimit të një ligji për minoritetet, megjithë angazhimet e marra nga Shqipëria për miratimin e një ligji të tillë në kuadër të Planit Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizimit dhe Asociimit mes Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian.

198. Kuadri ligjor ekzistues nuk adreson me qartësinë dhe hollësitë e duhura disa prej çështjeve që ndikojnë mbi zbatimin e Konventës Kuadër. Një ligj për minoritetet do të plotësonte mangësinë ekzistuese dhe do të ndihmonte për qartësimin e politikës së Shqipërisë kundrejt minoriteteve. Duhet që problemet të trajtohen në disa drejtime, siç janë kriteret ligjore për njohjen e një minoriteti kombëtar, kuadri institucional për trajtimin e çështjeve të minoriteteve dhe për strukturimin e dialogut me përfaqësuesit e minoriteteve kombëtare, përdorimi i gjuhëve të minoriteteve në marrëdhëniet me autoritetet e administratës, si dhe përdorimi i gjuhëve të minoriteteve në tabelat e emërtimeve tradicionale vendore, emrat e rrugëve dhe treguesve të tjerë topografikë.

199. Komiteti Shtetëror për Minoritetet vazhdon të operojë në bazë të modelit të përpunuar që në fillimet e tij: nga njëra anë ai është organ qeveritar që varet drejtpërdrejt nga kryeministri dhe, nga ana tjetër, anëtarësia e tij, e përbërë nga persona që u përkasin minoriteteve kombëtare, e bën këtë komitet një organ thuajse-përfaqësues, që duket se flet në emër të disa minoriteteve kombëtare. Në lidhje me këtë, Komiteti Këshillimor vëren se anëtarët e Komitetit Shtetëror emërohen nga autoritetet pa konsultim paraprak me minoritetet kombëtare. Mungesa e balancës në përbërje si dhe mungesa e dukshme e pavarësisë së Komitetit Shtetëror për Minoritetet tregon se persona që u përkasin disa prej minoriteteve kombëtare nuk përfitojnë nga një organ vërtet përfaqësues, që flet në emër të tyre dhe që mbron interesat e tyre për çështje që kanë të bëjnë me ta.

200. Ligji për censusin e popullsisë u ndryshua vetëm tre muaj para realizimit të tij, duke përfshirë ndëshkimin me gjobë në rastet e përgjigjeve të pasakta dhe përcaktimin se një përgjigje është e pasaktë nëse ajo nuk përputhet me të dhënat e regjistruara në regjistrin e gjendjes civile. Duke pasur parasysh mangësitë dhe pasaktësitë që ekzistojnë në sistemin deri kohët e fundit, dispozita që parashikon ndëshkimin me gjobë në rast përgjigjeje të pasakte për pyetjet për përkatësinë etnike, së bashku me mbështetjen tek të dhënat e regjistrit të gjendjes civile, krijojnë probleme në lidhje me pajtueshmërinë me parimet e parashikuara në Nenin 3 të Konventës Kuadër.

201. Debatet që shoqëruan censusin, natyra frenuese (intimiduese) e gjobave për përgjigjet e pasakta për pyetjen mbi përkatësinë etnike (kombësinë), si dhe thirrjet e përfaqësuesve të minoriteteve për bojkotim ngrenë dyshime mbi besueshmërinë e të dhënave të mbledhura. Për rrjedhojë, rezultatet e censusit duhet të shihen me kujdes të madh dhe u bëhet thirrje autoriteteve që, në përcaktimin e politikës për minoritetet, të mos mbështeten vetëm në të dhënat mbi kombësinë që u mblodhën gjatë censusit.

202. Megjithë masat e marra nga autoritetet gjatë viteve të fundit, situata e strehimit të romëve mbetet shqetësuese. Kushtet e jetesës me të cilat përballen banorët romë në disa vendbanime, pa

akses në rrjetin e furnizimit me ujë dhe atë të kanalizimeve dhe me mungesë të rrugëve përbëjnë një probleme tejet shqetësuese. Është veçanërisht shqetësuese se, pas një fillimi premtues në 2008-ën, Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit ka ndërprerë financimin për projektet e strehimit dhe infrastrukturës në komunitetet e romëve që janë më tepër në nevojë. Papunësia në radhët e romëve mbetet në nivel të papranueshëm.

203. Ndonëse mbizotëron një klimë e përgjithshme tolerance dhe mirëkuptimi mes minoriteteve kombëtare dhe popullsisë në shumicë, në Shqipëri u shënua krimi i parë i rëndësishëm me motive urrejtjeje, me djegien e një vendbanimi ku strehoheshin rreth 40 familje rome në qendër të Tiranës në shkurt 2011. Zjarrvënja solli për pasojë disa lëndime serioze dhe shpërnguljen një numri të madh njerëzish, përfshirë edhe shumë fëmijë, në një qendër të papërshtatshme për banim në stinën e dimrit. Është veçanërisht shqetësues fakti që organet e zbatimit të ligjit nuk ndërmorën hapat e nevojshëm për mbrojtjen e viktimave të këtij sulmi. Reagimi i pamjaftueshëm nga ana e policisë dëshmon se duhet të ndërmerren veprime më energjike për trajnimin e policisë mbi të drejtat e njeriut dhe mbi zbatimin e Rregullave dhe Rregulloreve të Disiplinës të Policisë së Shtetit.

204. Kuadri për mbështetjen e kulturave të minoriteteve mbetet i pazhvilluar mirë, ndërkohë që nuk është krijuar ndonjë fond i veçantë për financimin e projekteve që synojnë ruajtjen dhe zhvillimin e kulturave të minoriteteve. Për më tepër, autoritetet nuk ofrojnë mbështetje për median në gjuhën e minoriteteve.

205. Mundësitë për mësimin e gjuhëve të minoriteteve dhe për shkollimin në këto gjuhë mbeten të pamjaftueshme. Një numër kërkesash për organizimin e mësimdhënies në gjuhët e minoriteteve nuk janë pritur mirë nga autoritetet. Nuk ofrohet mësimi i gjuhëve serbe, malazeze, vllehe/arumune dhe rome.

Rekomandime

Përveç masave që duhen marrë për të vënë në zbatim rekomandimet e detajuara që parashtrohen në Seksionet I dhe II të Opinionit të Komitetit Këshillimor, autoritetet ftohen që të marrin masat e mëposhtme për të përmirësuar më tej zbatimin e Konventës Kuadër:

Probleme që kërkojnë ndërhyrje të menjëhershme ¹⁶

- **Të shqyrtohet mundësia e hartimit të një ligji të përgjithshëm për minoritetet kombëtare me qëllim që të plotësohen mangësitë e vërejtura ligjore dhe të qartësohet politika e shtetit kundrejt minoriteteve; të sigurohet që zbatimi i legjislacionit ekzistues dhe legjislacionit të ardhshëm për minoritetet kombëtare të jetë në përputhje me dispozitat e Konventës Kuadër;**
- **të dhënat e censurit të përpunohen në përputhje të plotë me parimin e vetëdeklarimit; të sigurohet që për censuset e ardhshme të vendosen procedura të përshtatshme, si dhe forma të tjera mbledhjes së të dhënave, me qëllim që të ofrohen të dhëna të besueshme për gjendjen e personave që u përkasin minoriteteve kombëtare, të ndara sipas moshës, gjinisë dhe shpërndarjes gjeografike, për të gjitha fushat, në përputhje me parimin e vetëdeklarimit dhe standardet e njohura ndërkombëtarisht për mbledhjen dhe mbrojtjen e të dhënave;**

¹⁶Rekomandimet e mëposhtme renditen sipas neneve përkatëse në Konventën Kuadër

- **Intensifikimi i dialogut me personat që u përkasin minoriteteve kombëtare në lidhje me mundësitë e mësimit të gjuhëve të minoriteteve dhe zhvillimit të mësimeve në këto gjuhë, dhe, atje ku është e përshtatshme, të ndërmerren hapat e nevojshme për të adresuar mangësitë.**
- **të sigurohen burime të mjaftueshme për zbatimin e efektshëm të Planit Kombëtar të Veprimit 2010-2015 për Dekadën e Përfshirjes së Romëve; të ketë një përfshirje të efektshme të romëve në hartimin, zbatimin, monitorimin dhe vlerësimin e masave të ndryshme të ndërmarra nga autoritetet e ndryshme në zbatim të aktiviteteve në fushat prioritare të arsimit, punësimit, shëndetësisë dhe strehimit në kudër të këtij Plani Veprimi.**

Rekomandime të mëtejshme¹⁷

- të sigurohet që Zyra e Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Zyra e Avokatit të Popullit dhe Zyra e Koordinatorit Kombëtar për Luftën kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore kanë të gjithë mbështetjen e nevojshme me qëllim që vazhdojnë të luajnë rolet e tyre në mënyrë efektive;
- të hetohen në mënyrë energjike veprat penale me motive raciste apo ksenofobike dhe, nëse provohen, të ndëshkohen autorët e tyre; të ofrohet asistencë e përshtatshme ndaj viktimave të krimeve të urrejtjes;
- të shtohen përpjekjet në mbështetje të nismave që kanë si synim mbrojtjen, ruajtjen dhe zhvillimin e identitetit kulturor dhe gjuhëve të minoriteteve;
- të rriten masat ndërgjegjësuese për zyrtarët e zbatimit të ligjit në lidhje me standardet e të drejtave të njeriut, përfshirë edhe ato të personave që u përkasin minoriteteve kombëtare; të sigurohet zbatimi në mënyrë të plotë i Rregullave dhe Rregulloreve të Disiplinës së Policisë së Shtetit;
- të sigurohet dhe promovohet akses i personave që u përkasin minoriteteve kombëtare, përfshirë edhe grupeve më të vogla në numër, në programet televizive dhe radiofonike në gjuhën e tyre;
- të rishikohen rregullimet ekzistuese për përdorimin e gjuhëve të minoriteteve në marrëdhëniet me autoritetet e administratës, përdorimi i tabelave dygjuhëshe dhe emërtimeve të vendeve në gjuhët e minoriteteve;
- të rishikohen rregullimet ligjore me qëllim që të vendoset një dialog i plotë dhe i efektshëm me organizatat që përfaqësojnë minoritetet e ndryshme; të konsultohen ato për çështje që kanë të bëjnë me minoritetet.

¹⁷Rekomandimet e mëposhtme janë renditur sipas neneve përkatëse në Konventën Kuadër